

Factsheet varkenshouderij

Feiten en cijfers over de Nederlandse varkenshouderij

Producenten Organisatie Varkenshouderij

Factsheet varkenshouderij

Voor u ligt een document met feiten en cijfers over de Nederlandse varkenshouderij. Hiermee kunt u uzelf, of anderen juist informeren over allerlei zaken omtrent varkens, varkenshouderijen en varkensvlees. Dit document wordt met regelmaat geactualiseerd. De factsheet bevat feiten en cijfers over aantallen varkens, aantallen bedrijven, ammoniak, fijnstof, dierenwelzijn, antibioticagebruik, varkenstransport, import, export, inkomen van varkenshouders, consumptie, duurzame stallen

Laatste versie: 2 november 2017

Economisch belang varkenshouderij

Het economisch belang van de varkenshouderij in Nederland is groot. Zou de Nederlandse varkenshouderij er niet meer zijn, dan kost dit ruim 26.000 arbeidsplaatsen en vervalt een jaarlijkse economische waarde van ruim 8 miljard euro (1,5 procent in aandeel in totale economie). ([Bron: Actieplan Vitale Varkenshouderij](#))

Daarmee zou je de waarde van de Nederlandse varkenshouderij kunnen vergelijken met merken als KLM en Volvo. Als KLM zou verdwijnen zou dit volgens een studie van drie ministeries een schade van 4 miljard euro betekenen voor de Nederlandse economie. De varkenshouderij is dus twee keer KLM, uitgedrukt in economische waarde.

Varkenshouders bieden bovendien direct werk aan 10.730 fte's (voltijds arbeidsplaatsen). Bedrijven die afhankelijk zijn van de varkenshouderij (slachterijen, stallenbouwers, voerfirma's, fokkerijorganisaties, etc.) bieden werk aan nog eens 15.600 fte's. Dit zijn dus ruim 26.000 arbeidsplaatsen. Elke werknemer op een varkensbedrijf houdt 1,5 fte op een andere plek aan het werk.

Ter vergelijking: Volvo telt wereldwijd in totaal 25.000 werknemers.

Aantal varkens in Nederland

Nederland telt 12,4 miljoen varkens ([CBS-telling april 2017](#)). De varkensstapel bestaat uit fokvarkens (zeugen en beertjes -> ruim 1 miljoen), biggen bij de zeug (circa 2,2 miljoen), jonge varkens tot 50 kilo (5,2 miljoen) en vleesvarkens (3,9 miljoen).

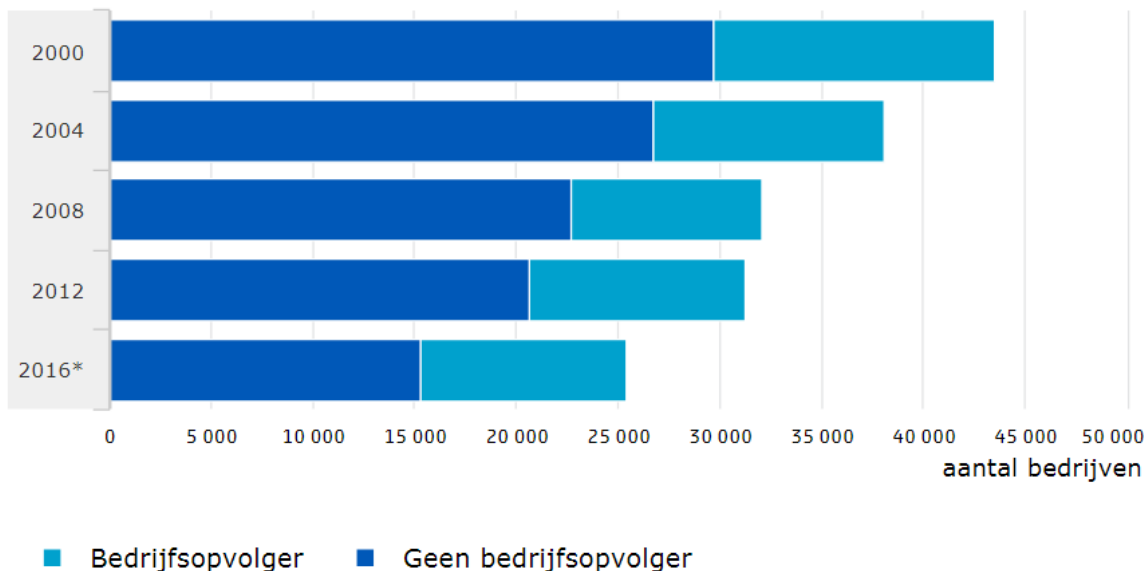
Komen er steeds meer varkens bij in Nederland?

Nee. Het hoogste aantal varkens telde Nederland in 1997: bijna 15,2 miljoen ([Bron: CBS](#))

Hoeveel varkensbedrijven telt Nederland?

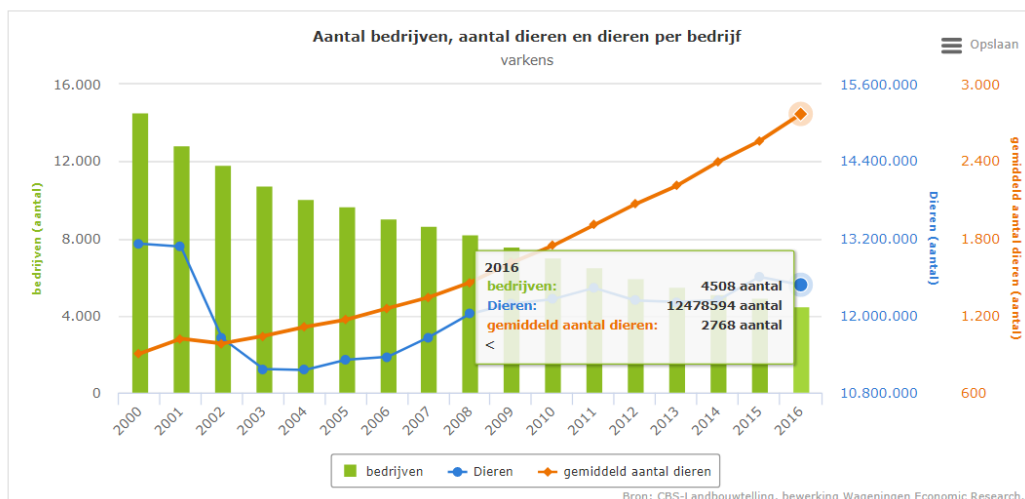
In 2017 waren er in totaal 54.830 boerenbedrijven. Daarvan zijn er 4.300 varkensbedrijven ([bron: CBS 2017](#)). Het aantal varkensbedrijven daalt jaarlijks. De voornaamste oorzaak is dat er geen opvolger is ([Bron: CBS 2016](#)).

Bedrijfsopvolging op land- en tuinbouwbedrijven

Kinderen van varkenshouders kiezen vaak, anders dan hun ouders of grootouders, voor een baan buiten het varkensbedrijf. Andere oorzaken kunnen zijn: het gebrek aan ontwikkelingsruimte (niet kunnen groeien) of financiën. In 2000 waren er nog ongeveer 14.500 varkensbedrijven ([Bron: CBS 2016](#)).

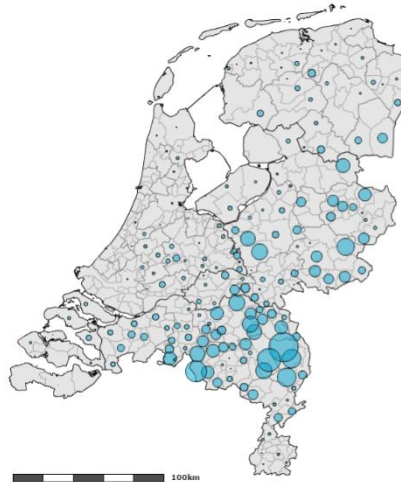
Hoewel er minder bedrijven zijn, houden de varkenshouders wel gemiddeld meer dieren per bedrijf dan in 2000 (Bron: CBS Landbouwtelling, zie grafiek). In 2000 hield de gemiddelde varkenshouder nog 903 dieren (zeugen en varkens totaal) in 2016 waren dat er 2.768. Zie grafiek hieronder ([bron Agrimatie](#)):

Waar zijn de meeste varkensbedrijven?

De meeste varkensbedrijven (47%) bevinden zich in Noord-Brabant, de minste in Flevoland (30). (Bron: CBS)

1. Brabant 1.632
2. Gelderland 1.062
3. Overijssel 726
4. Limburg 448
5. Utrecht 203
6. Zuid-Holland 105
7. Drenthe 100
8. Groningen 77
9. Friesland 51
10. Noord-Holland 37
11. Zeeland 37
12. Flevoland 30

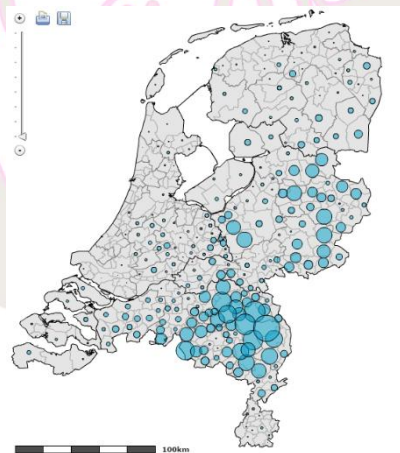

Waar leven de meeste varkens?

Van de circa 12,4 miljoen varkens leven de meeste varkens in de provincie Noord-Brabant.

Aantal varkens per provincie

1. Noord-Brabant (5.950.727)
2. Limburg (1.937.689)
3. Gelderland (1.923.940)
4. Overijssel (1.627.010)
5. Drenthe (262.860)
6. Utrecht (252.425)
7. Groningen (162.849)
8. Zuid-Holland (120.551)
9. Friesland (106.387)
10. Flevoland (52.980)
11. Zeeland (59.074)
12. Noord-Holland (22.102)

Waarom leven de meeste varkens in Noord-Brabant, Limburg en in het oosten van het land?

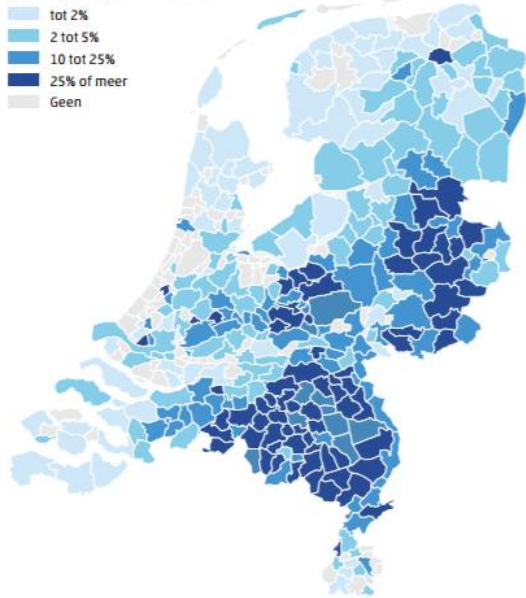
Deze gebieden hebben zandgronden. De matige kwaliteit van de grond in deze gebieden, leent zich niet voor grootschalige grondgebonden activiteiten, zoals akkerbouw of melkveehouderij. Daarnaast waren de vestigingsfactoren van oudsher gunstig. De gebieden hebben een goede ligging ten opzichte van grote consumptiegebieden (Ruhrgebied, Parijs) en er was van oudsher een gunstige infrastructuur voor transport dankzij ruime beschikbaarheid van binnenhavens, vaarwegen en verkeerswegen. Andere belangrijke drijvende krachten waren het hoge niveau van onderwijs, efficiënte kennisuitwisseling, en goedopgeleide arbeidskrachten. Al deze factoren in combinatie met beperkte

beschikbaarheid van grond, met als gevolg hoge grondprijzen, stimuleerden het intensiever houden van dieren en dus een hogere productie per oppervlakte-eenheid ([Bron: Agrimatie](#))

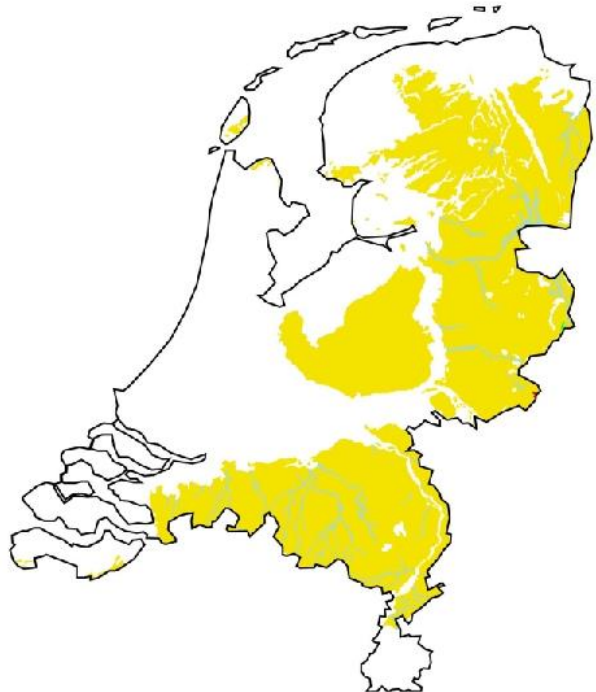
Op het plaatje hieronder kun je dit goed vergelijken. Rechts de zandgebieden en links de concentraties van intensieve veehouderij.

Percentage landbouwbedrijven met varkens, 2015

percentage bedrijven met varkens

Locaties varkensbedrijven

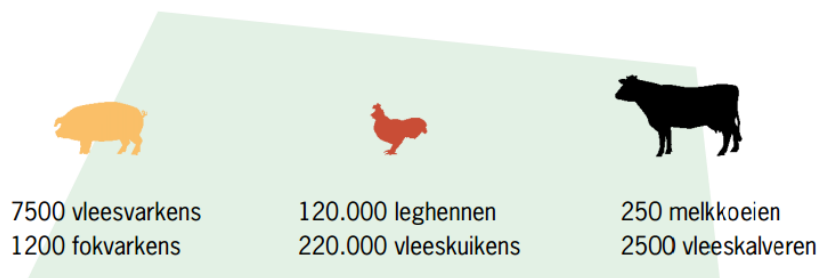

Zandgronden in Nederland

Wat is een 'megastal'?

In Nederland wordt gesproken over een 'megastal' bij een stal met grote aantallen dieren op één locatie. Dit betekent overigens niet dat de dieren met zijn allen in één grote stal zitten. De dieren leven verspreid over een aantal afdelingen. In Nederland gelden strenge regels voor de ruimte die een varken moet hebben. Deze regels zijn ook beschreven in het kwaliteitssysteem IKB. Zie hier: <http://www.ikbnederland.nl/wp-content/uploads/Bijlage-3j-Overzicht-welzijnseisen-voor-varkens.pdf> (Zie ook verderop in deze factsheet 'kosten dierenwelzijn')

In Nederland is in 2007 een definitie opgesteld door onderzoeksinstituut Alterra. Zij hebben berekend dat >7.500 vleesvarkens of >1.200 zeugen op één locatie als megastal kan worden gedefinieerd. Deze definitie wordt sinds het Alterra-rapport uit 2007 ook door de overheid gebruikt als definitie voor een megastal als het om dieren aantallen gaat. ([Bron: Alterra](#)).

Is een 'megastal' hetzelfde als een megabedrijf?

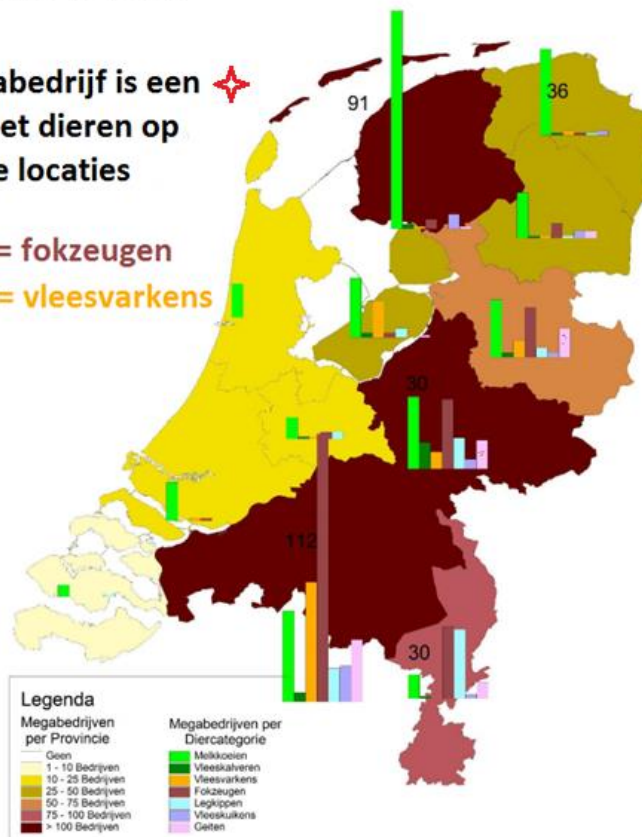
Nee. Een megabedrijf is iets anders. Daarbij gaat het om het aantal dieren van één bedrijf. Deze kunnen zijn verdeeld over meerdere locaties. Als een 'megabedrijf' zijn dieren op verschillende locaties heeft gehuisvest, die allemaal beperkt van omvang zijn, is er geen sprake van megastallen.

Megabedrijven in 2013

✧ Een megabedrijf is een bedrijf met dieren op meerdere locaties

■ = fokzeugen

■ = vleesvarkens

(Illustratie: Alterra WUR)

Zijn alle varkensbedrijven groot?

Gespecialiseerde bedrijven in de varkenshouderij hebben doorgaans een grotere veestapel. In de gespecialiseerde varkenshouderij kunnen drie typen bedrijven worden onderscheiden:

- de fokvarkensbedrijven
- de vleesvarkensbedrijven
- gesloten bedrijven.
- daarnaast zijn er 2.000 bedrijven die varkens als nevenactiviteit houden.

De fokvarkensbedrijven houden zich bezig met de productie van biggen. Als de biggen ongeveer 25 kilo wegen (ze zijn dan circa 10 weken oud), gaan ze naar een vleesvarkenshouder. Deze bevindt zich veelal op relatief korte afstand van de zeugenhouder. De biggen hebben daarom geen lange reistijd als zij in Nederland verder opgroeien (zie ook 'transport').

Vleesvarkensbedrijven leggen zich toe op het grootbrengen van de biggen tot vleesvarkens. De varkens blijven hier tot ze ongeveer 120 kilo wegen (ze zijn dan ongeveer 6 maanden oud). Daarna worden de varkens geslacht en verwerkt tot varkensvlees voor de consument. De slacht van deze varkens vindt in bijna alle gevallen plaats in Nederland. Sommige bedrijven kiezen voor een Duitse of Belgische slachterij. Aangezien deze vaak vlak over de grens liggen, zijn ook hier de transporttijden relatief kort. Dit beperkt de stress voor varkens.

Gesloten bedrijven produceren biggen en brengen deze ook groot tot zij als vleesvarkens naar de slachterij gaan.

Hoeveel zgn. 'megastallen' zijn er in Nederland?

Op 1 januari 2017 stonden in Nederland in totaal ruim 83.400 rundvee, varkens- en pluimveestallen ([Bron: Stichting Milieukeur 2017](#)).

Slechts 618 daarvan zijn een 'megastal', volgens de definitie van Alterra. Dat betekent dat slechts 0.75% van het aantal stallen in Nederland een zogenoemde 'megastal' is.

In totaal zijn er 16.550 varkensstallen in Nederland en 4.300 varkensbedrijven ([Bron: Stichting Milieukeur 2017](#)). Slechts 326 daarvan zijn bedrijven met > 7.500 vleesvarkens of >1.200 fokzeugen (7%). Van deze bedrijven hebben er 89 meer dan 7.500 vleesvarkens en 237 meer dan 1.200 zeugen. ([Bron: CBS 2016](#)). Dit hoeft overigens niet altijd op één locatie te zijn. Het kan ook zijn dat de varkens zijn verspreid over meerdere locaties. In dat geval is er géén sprake van wat het publiek kent als 'megastal'.

Het aantal dieren per bedrijf, zegt niets over hoeveel dieren er op één locatie leven. Varkensbedrijven kunnen meerdere locaties hebben waarover zij de dieren in kleinere aantallen verspreiden.

Zijn grotere stallen slecht voor dieren en milieu?

Grote stallen hebben door felle campagnes van o.a. de Partij voor de Dieren en NGO's als Milieudefensie, Wakker Dier en Varkens in Nood een negatieve klank voor veel mensen gekregen. Het negatieve beeld wat mensen hebben klopt niet met de feiten.

Grote(re) moderne stallen bieden juist kansen voor milieu, dierenwelzijn, diergezondheid, en landschap. Dat blijkt ook uit analyses van onderzoeksinstituten Milieu- en Natuurplanbureau (MNP), de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA), de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Het ontstaan van grote bedrijven in de intensieve veehouderij leidt volgens hen niet tot meer aantasting van het milieu op nationale schaal.

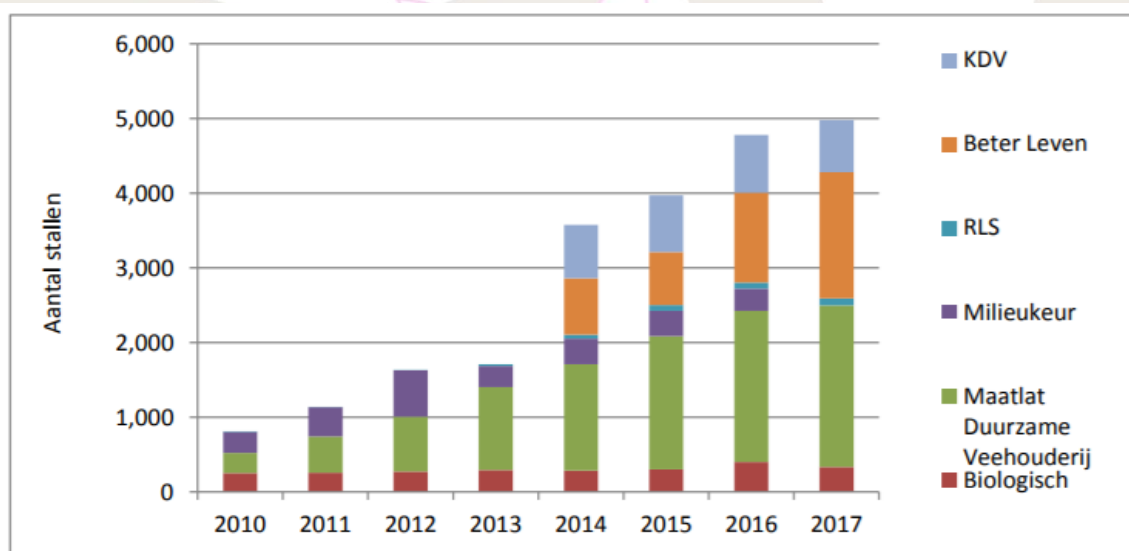
Milieunormen dwingen veehouders die grote stallen willen bouwen, tot toepassing van luchtwassers, waardoor de nationale emissie zelfs licht zal dalen. Door het ontstaan van nieuwe grotere bedrijven, met modernere technieken op het gebied van milieu, verdwijnen meerdere kleinere en verouderde bedrijven, die in de buurt liggen van natuurgebieden en

woonkernen. Dit is juist een positieve ontwikkeling. In de naaste omgeving van nieuwe bedrijven nemen milieuhinder door geur en fijnstof, ammoniakdepositie op natuur en aantasting van het landschap wel toe ([Bron: Planbureau voor de leefomgeving](#)).

De voordelen zullen per saldo echter opwegen tegen de nadelen mits de dierenaantallen gereguleerd blijven en oude stallen worden gesloopt. Voor een varken of een kip maakt het niet veel uit of het op een groot of een heel groot bedrijf gehouden wordt. De verzorging moet dan volgens de Raad voor Dierenaangelegenheden wel optimaal zijn. Ook kunnen 'gesloten bedrijven' (bedrijven die alles op één locatie doen. Dus zeugen, biggen en vleesvarkens op één bedrijf) verspreiding van infectieziekten voorkomen ([Bron: RDA](#)).

Zijn varkensstallen duurzaam genoeg?

Het aantal duurzamere varkensstallen (met meer en betere dierenwelzijns- en milieumaatregelen) is in 15 jaar flink gestegen. In 2001 was nog maar 0,4% van de varkensstallen duurzaam. In 2017 was dat al 27% ([Bron: Stichting Milieukeur](#)). De varkenshouderij heeft de doelstelling van de overheid (14% duurzame stallen op 1 januari 2017) daarmee ruimschoots gehaald. Als de in aanbouw zijnde stallen dit jaar allemaal worden gerealiseerd, zal het aandeel integraal duurzame stallen bij varkens op 28% komen.

Figuur 2 Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame varkens stallen

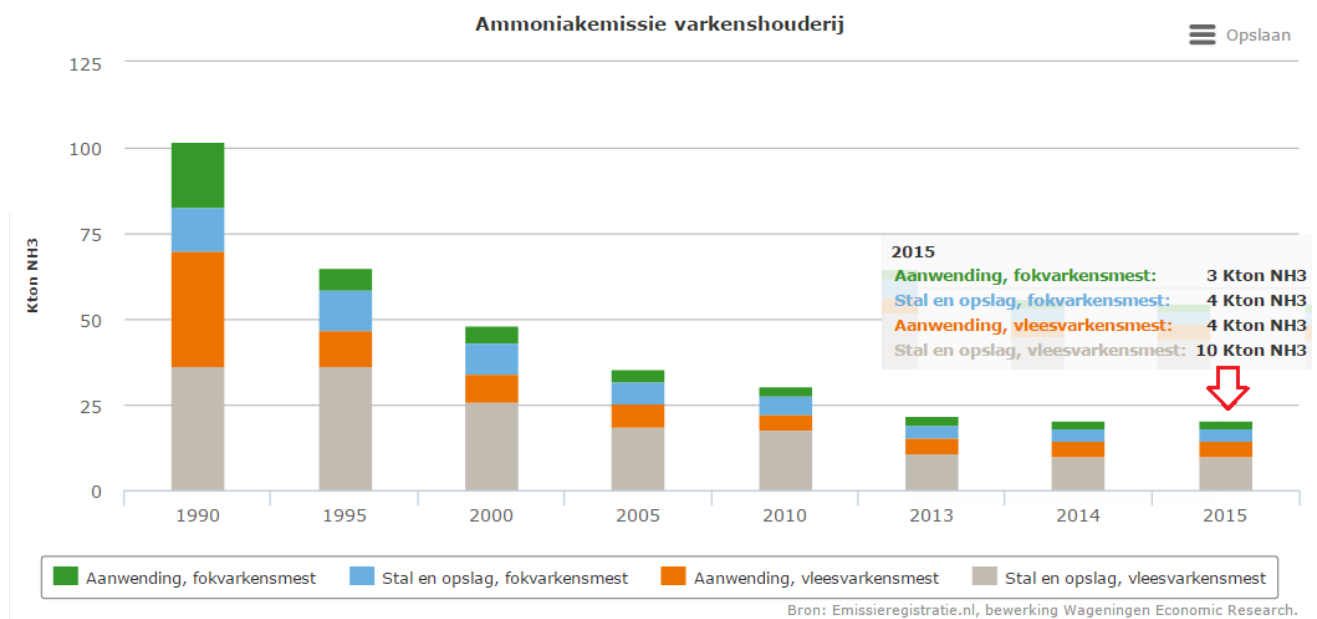
([Bron: Monitor Integraal Duurzame Stallen](#)).

Positieve gevolgen van meer duurzamere stallen:

Alle varkensbedrijven (behalve zij die hebben aangegeven voor 2020 te stoppen) zijn sinds 2013 verplicht om emissiearme (weinig uitstoot) stallen te hebben. Daarnaast moet mest emissiearm worden aangewend. De komst van steeds meer duurzame stallen heeft positieve gevolgen voor de uitstoot van fijnstof en ammoniak. Tussen 1990 en 2015 is de ammoniakemissie uit de varkenshouderij met 80% gedaald. **Geen enkele sector heeft zo'n grote daling van de ammoniakemissie weten te realiseren.**

In 1990 bedroeg de ammoniakemissie uit de varkenshouderij nog 102 kiloton ammoniak. In 2015 is dit gedaald tot slechts 19,8 kiloton. Dat is een daling van circa 80%. Een van de belangrijkste redenen voor de daling is het toenemende gebruik van luchtwassers door varkensbedrijven. Deze filteren de ammoniak uit de lucht.

In 2020 zal er nóg minder ammoniakuitstoot via de varkenshouderij zijn omdat dan de stoppersregeling is gerealiseerd. Dit betekent dat de varkenshouders die niet kunnen voldoen aan de verplichting van emissiearme stallen, zoals verwoord in het Besluit Huisvesting, hun varkensbedrijf zullen hebben beëindigd. Vanaf dat jaar hebben alle varkenshouders een emissiearme stal, wat zal leiden tot een flinke daling van de uitstoot van ammoniak.

(Bron: [Agrimatie](#))

Fijnstof

In lucht zitten, hoe schoon ook, altijd kleine, vaste en vloeibare deeltjes, ook wel stof genoemd. In relatie tot de gezondheid van mensen wordt vaak gesproken over 'fijnstof'. De stof wordt ook wel 'Particulate Matter' (PM*) genoemd. De deeltjes met een diameter kleiner dan 10 µm (een honderdste millimeter) zijn in staat diep in de luchtwegen van mens en dier door te dringen en kunnen de gezondheid schaden.

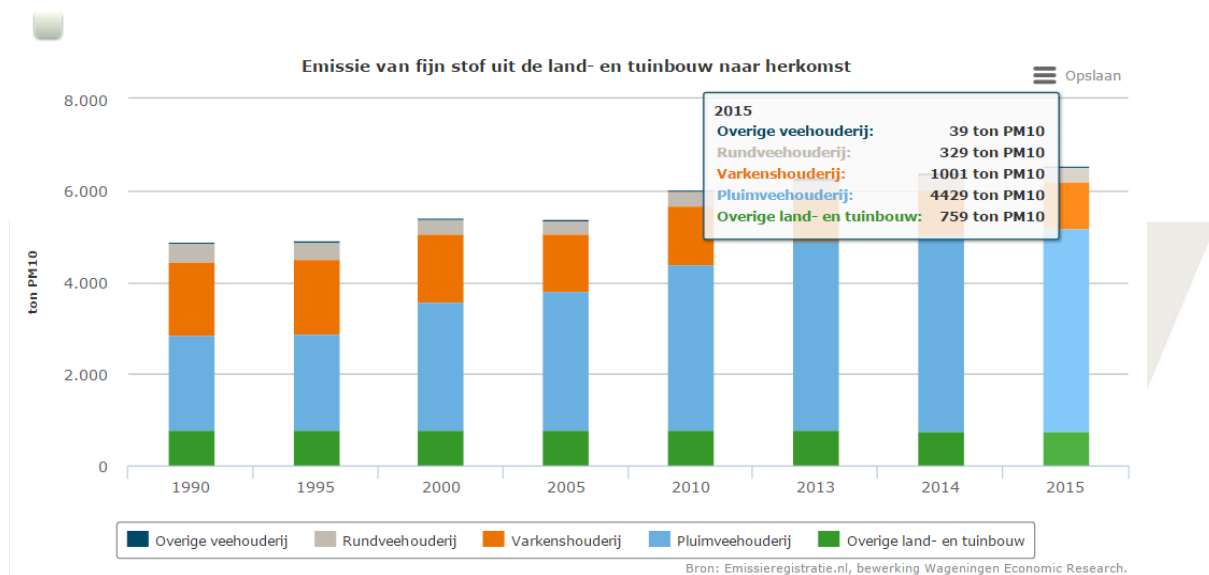
Twee derde fijn stof uit buitenland en natuurlijke bronnen

Fijnstof bestaat gemiddeld voor 75 tot 80% uit door menselijk handelen gevormde bestanddelen. Niet alleen de uitstoot van lokale bronnen, zoals verkeer, landbouw en industrie, maar vooral ook de uitstoot van buitenlandse bronnen bepalen de mate van grootschalige luchtverontreiniging in Nederland. Fijnstof wordt vaak over vele honderden kilometers getransporteerd en kent zijn oorsprong veelal in landen uit de directe omgeving van Nederland: Duitsland, België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Daling uitstoot fijnstof

In de grafiek hieronder ziet u de ontwikkeling van de uitstoot van fijnstof door de landbouwsector. De uitstoot van fijnstof door de varkenshouderij is sinds 1995 flink gedaald. Was de uitstoot in 1995 (toen waren er nog geen duurzame stallen) nog **1615 ton PM10**, in 2015 was dit **1.001 ton PM10** (*). Dit is een reductie van maar liefst 38%! Dit heeft vooral te maken met de bouw van nieuwe moderne stallen, met moderne technieken zoals luchtwassers.

In 2020 zal er nóg minder fijnstof uitstoot zijn omdat dan de stoppersregeling is gerealiseerd. Dit betekent dat de varkenshouders die niet kunnen voldoen aan de verplichting van emissiearme stallen, zoals verwoord in het Besluit Huisvesting, hun varkensbedrijf zullen hebben beëindigd. Vanaf dat jaar hebben alle varkenshouders een emissiearme stal, wat zal leiden tot een verdere substantiële daling van de uitstoot van fijnstof (Bron: [Agrimatie](#)).

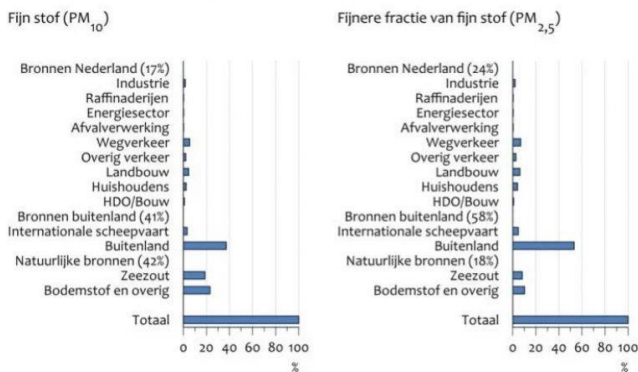

(*) Een van de meest gebruikte termen als het gaat over stofvormige luchtverontreiniging, is tegenwoordig **fijnstof**, vaak afgekort tot **PM10**. 'PM' komt uit het Engels en staat voor 'Particulate Matter'. De '10' is een indicatie voor de grootte van de stofdeeltjes (in μm) die tot PM10 behoren.

Varkenshouderij draagt maar 0.6% fijnstof bij aan de totale fijnstof in de Nederlandse atmosfeer.

Het aandeel van de varkenshouderij in de totale uitstoot van fijnstof in Nederland is uitermate laag. De varkenshouderij is verantwoordelijk voor slechts 0.6% van de totale uitstoot van fijnstof in Nederland. Als je kijkt waar het fijnstof (PM10) in de Nederlandse lucht vandaan komt, dan komt het grootste deel (ruim 40%) uit natuurlijke bronnen (bodemstof en opgewaaid zeezout), gevolgd door het buitenland (bijna 40%). Van alle fijnstof die wordt gemeten in de Nederlandse lucht komt 4% uit de Nederlandse land- en tuinbouw (zie figuur).

Herkomst stof in de Nederlandse atmosfeer

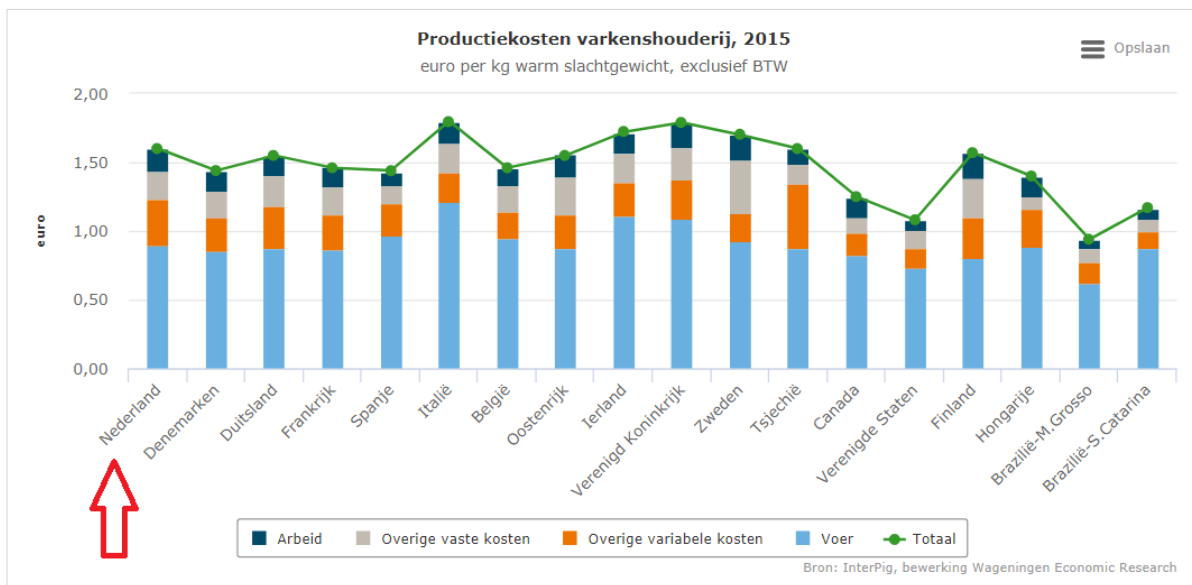

Afbeelding 3.11 Herkomst naar sector van de concentraties van fijn stof en de fijnere fractie van fijn stof in 2011. Op basis van gegevens van Velders et al., 2012.

Van alle fijnstof die je meet in de Nederlandse lucht is 0,6% afkomstig uit de varkenshouderij.

Kostprijs Nederlandse varkenshouder

De prijs die een varkenshouder betaalt om 1 kilo varken(svlees) te produceren, noemen we de 'kostprijs'. Voor de Nederlandse varkenshouder is dit een kostprijs van 1,60 euro per kg varkensvlees. Dus: voor elke kilo moet hij 1,60 euro investeren. Uitgaande van een varken van 120 kilo is dit 192 euro per varken.

De kostprijspositie van Nederland ten opzichte van andere belangrijke 'varkenslanden' Denemarken, Duitsland, België, Frankrijk en Spanje is sinds 2012 duidelijk verslechterd. De kostprijs, per kilo varken, ligt voor een Nederlandse varkenshouder circa 15 cent boven de gemiddelde kostprijs van de Europese collega's. (Bron: [Wageningen Economic Research](#)). Zie ook de grafiek hieronder.

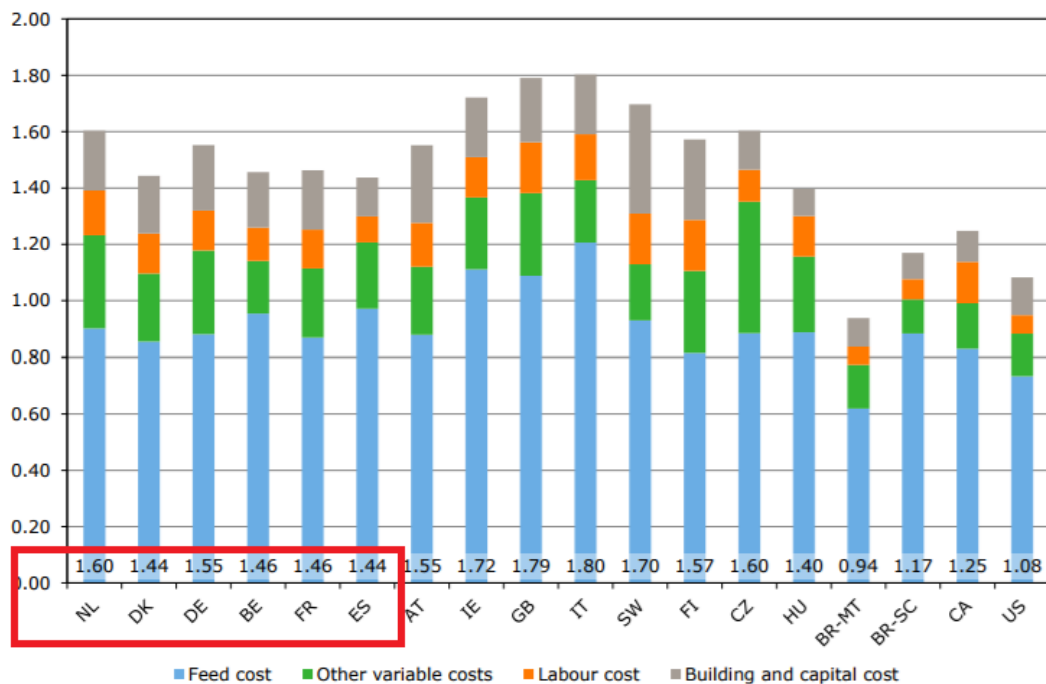

Figure S.1 Cost of production compared (€/kg hot carcass weight), split into cost categories in selected EU and non-EU countries.

Table 3.1 Costs in detail for some selected countries (€/kg carcass weight).

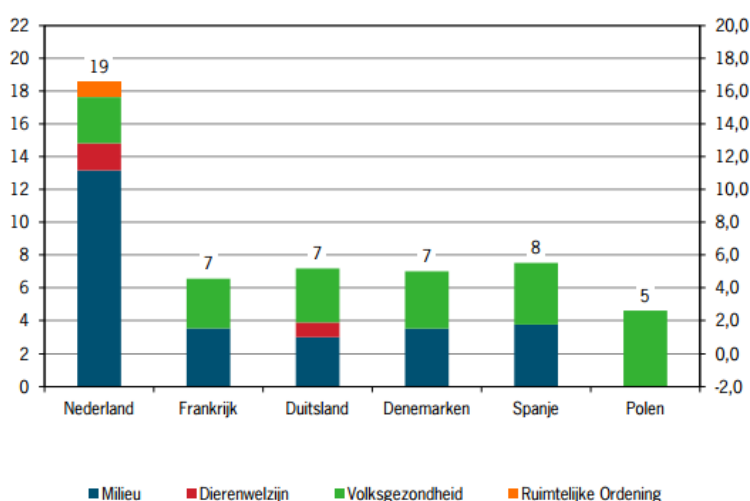
Cost category	Netherlands	Denmark	Germany	Belgium	France	Spain
Feed costs	0.90	0.86	0.88	0.96	0.87	0.97
Other variable costs	0.33	0.24	0.30	0.19	0.25	0.24
Labour costs	0.16	0.14	0.14	0.12	0.14	0.09
Building and capital cost	0.21	0.21	0.23	0.20	0.21	0.14
Total costs	1.60	1.44	1.55	1.46	1.46	1.44

Als de boer netjes 1,60 euro per kg ontvangt, zijn al zijn kosten betaald. In de praktijk is de marktprijs echter lager. Dat betekent dat een boer gemiddeld geen cao-salaris verdient. Boeren die dat kunnen, gaan daarom meer dieren houden, zodat ze meer inkomen hebben.

In de 1,60 euro kostprijs zit 19 cent aan kosten om te voldoen aan de maatschappelijke eisen, zoals dierenwelzijns- en milieueisen. Nederland heeft **de hoogste kosten voor maatschappelijke eisen** van Europa. Zie grafiek hieronder. Deze grafiek uit 2013 is nog exclusief de verplichting van mestverwerking die voor 2016 geschat wordt op nog eens 2 a 3 cent per kg varkensvlees. (alleen in Nederland)

Figuur 4.1

Meerkosten door beleidsmaatregelen per land voor een gecombineerd varkensbedrijf in 2013 (eurocent per kg slachtgewicht)

Concreet betekent dit: Nederlandse varkenshouders betalen elk jaar 300 miljoen euro om aan alle welzijns- en milieuwetten te voldoen. Dat is gemiddeld 67.500 euro per varkensbedrijf. Ter vergelijking: Een modaal inkomen in Nederland is circa 36.500 euro. Een varkenshouder in Nederland besteedt dus elk jaar bijna twee modale inkomens, alleen al aan kósten om te voldoen aan de wettelijke maatschappelijke eisen die in Nederland gelden. En dan heeft hij nog niet eens zélf een inkomen verdiend.

(Bron: InterPIG/Wageningen Economic Research)

Milieukosten

In de kostprijs springen vooral de milieukosten er in Nederland uit. De kosten voor het afzetten van mest zijn het hoogst (9 cent). In de andere belangrijke varkenslanden (Denemarken, Duitsland, Frankrijk, België en Spanje) zijn die kosten slechts 1-4 cent. Ook kosten voor beperking van uitstoot van geur, ammoniak en fijnstof zijn in Nederland circa 3,5 cent hoger dan in andere landen.

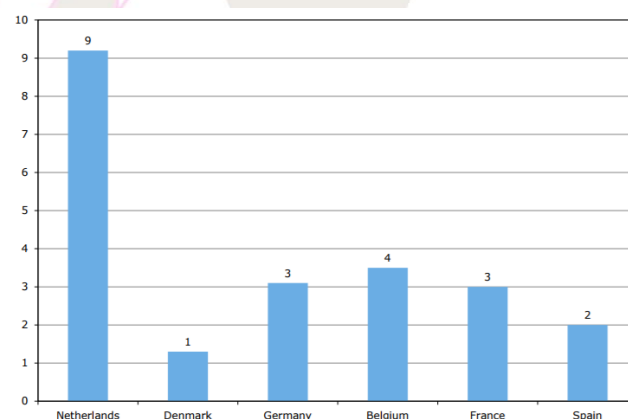

Figure 3.2 Average manure disposal costs (€cent/kg carcass weight).

Kosten dierenwelzijn

De oppervlakte-eis voor vleesvarkens leidt in Nederland tot een kostenverhoging tot 1,5 cent per kg. Het benodigde leefoppervlakte per vleesvarken in Nederland bedraagt 0,8 m² per vleesvarken. In Duitsland bedraagt het wettelijke leefoppervlakte per vleesvarken 0,75 m². In de andere EU-landen is dat 0,65 m² per dier.

Zeugen die voor de eerste keer drachtig zijn, moeten in Nederland op een gelijke oppervlakte van 2,25 m² gehuisvest worden als de andere dragende zeugen, terwijl dat volgens de EU-richtlijn slechts 1,64 m² hoeft te zijn. Bovendien moeten de zeugen in

Nederland al 4 dagen na inseminatie in de groep. In andere EU-landen is dat na 28 dagen (zie ook: 'Kosten 4-dageneis').

Bij de kostenverhoging van 1,5 cent is nog niet eens rekening gehouden met de aanpassingskosten. Met andere woorden: het verplicht opnieuw moeten investeren in een nieuwe stal en de desinvestering van de bestaande stal.

Kosten 4-dageneis

Als de biggen bij een zeug weggaan om verder op te groeien als vleesvarken, gaan de zeugen terug naar de inseminatieststal. De zeug komt daar weer op sterkte na haar kraamperiode. Na enkele dagen, wanneer de zeug weer bronstig is, wordt zij geïnsemineerd. In deze periode heeft de zeug een paar dagen minder bewegingsvrijheid. Dit is onder meer bedoeld om de innesteling van de vruchtjes goed te laten verlopen.

Vier dagen na inseminatie moeten de geïnsemineerde zeugen terug in de groepshuisvesting met drachtige zeugen (zie foto, gemaakt in de dragende zeugenstal van de familie Bruns in Saasveld).

Hier lopen zij circa 4 maanden vrij rond met hun soortgenoten. Zij hebben veel bewegingsvrijheid, hebben 24 uur per dag voer en water tot hun beschikking, en er zijn plekken waar zij zich kunnen afzonderen als ze dat willen.

Dit is een strengere regel dan in andere EU-landen. Daar is gaan geïnsemineerde zeugen namelijk pas na 28 dagen terug in de vrijloopgroep. De Nederlandse overheid vindt dat het dierenwelzijn is gebaat bij zo snel mogelijke terugplaatsing in de groep. Voor de Nederlandse varkenshouder leidt deze zogenoemde '4-dageneis' wel tot een kostenverhoging van omgerekend 30 cent per big (= 0,3 cent per kilo varkensvlees), ten opzichte van zijn Europese collega's.

Een mogelijk effect van de 4-dageneis op de productiviteit van zeugen is niet meegerekend. Het vroeg terugplaatsen van zeugen in de groep kan leiden tot stress en vechtgedrag tussen de jonge en net geïnsemineerde zeugen en de zeugen die al verder zijn in hun dracht. Deze stress leidt regelmatig tot 'verwerpen' (miskramen) bij de pas drachtige zeugen. Dit betekent, behalve verminderd dierenwelzijn, inkomensverlies voor de varkenshouder omdat de zeug geen biggen krijgt en opnieuw geïnsemineerd zal moeten worden.

Europa stelt 28 dagen als eis omdat de zeug dan de eerste 4 weken van de zwangerschap rust kan hebben. Nederland heeft daarom geen gelijk speelveld met Europese collega's.

Kosten voerprijs

Varkenshouders in Europa hebben per kilo varkensvlees 1 tot 2 cent meer kosten voor voer, ten opzichte van varkenshouders buiten de EU. Dit komt omdat de EU genetisch gemodificeerde grondstoffen en diermeel (bv vermalen botten van andere dieren) in het veevoer verbiedt. Diermeel is echter rijk aan eiwitten en een goedkoop alternatief voor bijvoorbeeld sojaschroot. Diermeel mag in de EU niet meer worden gebruikt in veevoer sinds de BSE-crisis.

Kosten ruimtelijke ordening

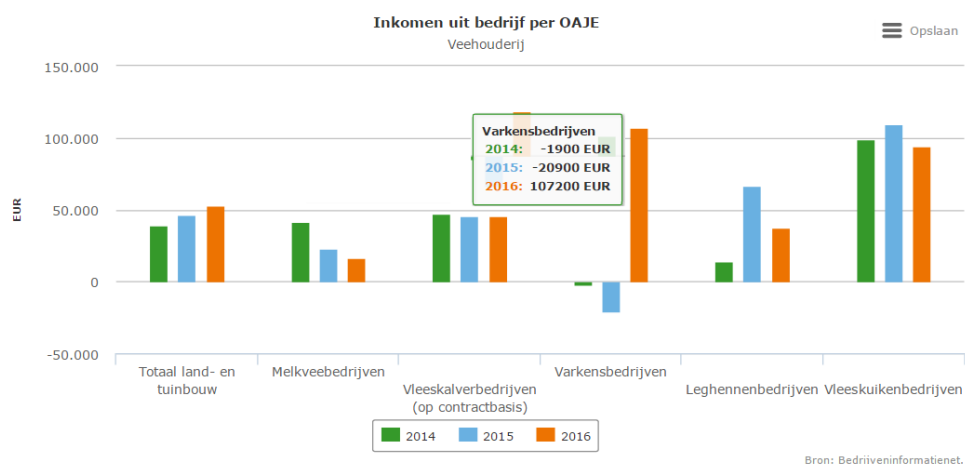
De kosten voor ruimtelijke ordening liggen voor Nederlandse varkenshouders hoger, onder meer vanwege de duurdere bouwgrond vanwege de beperkte beschikbaarheid.

Wat verdient een varkenshouder?

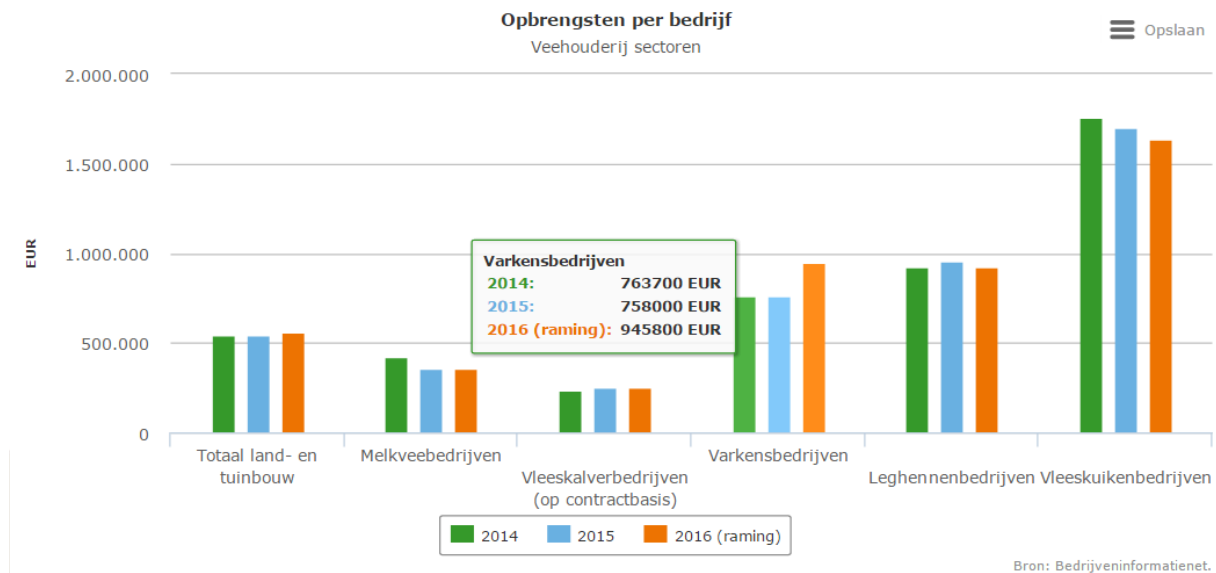
Voor elk jaar geldt dat er grote verschillen zijn tussen bedrijven, zowel tussen als binnen bedrijfstypen. De hoogte van het inkomen van een bedrijf hangt onder andere samen met de financiële positie, de marktstrategie, de bedrijfsomvang, de bedrijfsopzet, het productenpakket en de prijsvorming van die producten. Uiteraard spelen bij al die punten ook vakmanschap en managementkwaliteiten van de ondernemers een rol. Bij de schommeling van het inkomen tussen jaren speelt vooral de prijsvorming van de producten een grote rol.

Varkenshouders zijn in 2016 uit een diep dal gekomen na een grote financiële crisis in met name 2014 en 2015. Omdat de varkensprijzen in 2016 weer stegen, ging het inkomen van varkenshouders dat jaar omhoog. Door hogere prijzen van zowel biggen als vleesvarkens en lagere prijzen van voer stegen de inkomens tot boven de 100.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid (oaje).

Kanttekening daarbij is wel dat in 2015 door zeugenbedrijven nog het historisch dieptepunt werd behaald. Schommelende prijzen bij een groeiende gemiddelde bedrijfsomvang leiden tot een zeer volatiel inkomen ([Bron: Agrimatie](#)). Zie figuur hieronder:

In de figuren komt het grote verschil in de opbrengsten en kosten tussen de bedrijfstypen tot uitdrukking. Bij vleeskuikenbedrijven belopen de opbrengsten gemiddeld ongeveer 1,7 miljoen euro, terwijl het op melkveebedrijven gemiddeld om 3,5 ton gaat. Het verschil in inkomen is echter veel kleiner dan het verschil in opbrengsten. Daaruit blijkt dat de marges in het algemeen in de intensieve veehouderij veel smaller zijn dan in de grondgebonden veehouderij. Zie figuur hieronder:

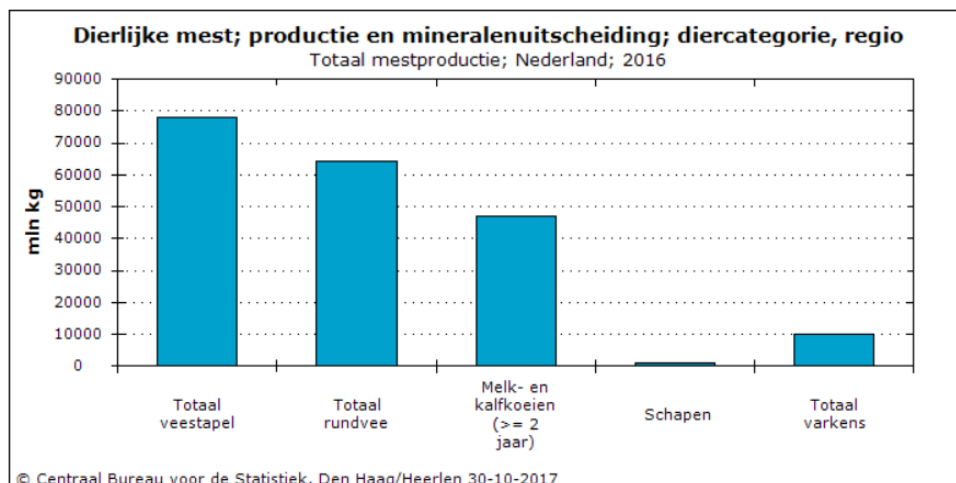

Varkenshouderij koploper in duurzaamheid

Mest, waterverbruik, ontbossing, ammoniak. De Nederlandse varkenshouderij wordt vaak in één adem genoemd met ongezondheid en vervuiling. Maar is dat wel zo? Feitelijk is de Nederlandse varkenshouderij is een van de meest duurzame ter wereld. Een aantal feiten op een rij:

Mest:

Komt er steeds meer varkensmest in Nederland? Nee. De Nederlandse veehouderij produceerde in 2016 78,1 miljard kilo mest. Dertien procent daarvan betreft varkensmest (Zie grafiek hieronder, [Bron: CBS juni 2017](#)).

De mestproductie van varkens is in de laatste decennia zelfs flink afgenomen: van 16,4 miljard kilo in 1990 tot 10 miljard kilo in 2016. Zie hieronder:

4.1.2 Mestproductie door de Nederlandse veestapel

	1990		2000		2010		2015		2016	
	dunne mest	vaste mest	dunne mest	vaste mest	dunne mest	vaste mest	dunne mest	vaste mest	dunne mest	vaste mest
	mld kg									
Rundvee, excl. vleeskalveren	63,3	0,8	52,6	1,1	52,0	0,8	58,0	0,6	60,5	0,5
Vleeskalveren	2,1	0,0	3,0	0,0	3,1	0,0	3,2	0,0	3,3	0,0
Varkens	16,4	0,0	14,1	0,0	11,8	0,0	10,5	0,0	10,2	0,0
Pluimvee	1,5	1,0	0,5	1,6	0,0	1,5	0,0	1,4	0,0	1,4
Schapen en geiten ¹⁾	1,6	0,3	1,4	0,3	1,3	0,4	1,3	0,5	1,0	0,5
Pelsdieren en konijnen	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
Paarden en pony's ¹⁾	0,2	0,3	0,3	0,5	0,4	0,6	0,3	0,5	0,2	0,3
Gehele veestapel	84,9	2,5	71,9	3,6	68,9	3,3	73,4	3,0	75,5	2,7

¹⁾ De weidemest van schapen, paarden en pony's is gerekend als dunne mest.

(Bron: [CBS Dierlijke mineralen en Mest 2016](#))

Mineralen

De stikstofproductie is sinds 1990 in de Nederlandse varkenshouderij alleen maar gedaald. De varkenshouderij produceerde in 2016 circa 97 miljoen kilo stikstof. Dat is 35% minder dan in 1990 toen er nog 150 miljoen kilo stikstof werd geproduceerd. Zie hieronder.

4.2.1 Mineralenuitscheiding door de Nederlandse veestapel

	Stikstof (N)					Fosfaat (P ₂ O ₅)					Kali (K ₂ O)				
	1990	2000	2010	2015	2016	1990	2000	2010	2015	2016	1990	2000	2010	2015	2016
	mln kg														
Rundvee, excl. vleeskalveren	445	327	282	298	307	118	97	91	98	94	475	395	382	417	414
Vleeskalveren	6	13	16	18	20	3	5	6	6	7	7	14	17	15	15
Varkens	150	121	106	99	97	69	48	45	40	39	99	88	68	65	65
Pluimvee	65	63	65	62	62	33	32	29	28	29	33	32	29	29	29
Schapen en geiten	20	18	12	12	11	5	5	4	4	4	23	22	18	17	15
Pelsdieren en konijnen	0	2	2	3	3	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Paarden en pony's	4	6	7	6	4	1	2	3	2	2	5	8	9	7	5
Gehele veestapel	691	549	490	497	504	229	191	179	180	175	642	560	523	552	545

(Bron: [CBS Dierlijke mineralen en Mest 2016](#))

Hetzelfde geldt voor de productie van fosfaat. Ook die is sinds 1990 alleen maar gedaald. Van 69 miljoen kilo in 1990 naar 39 miljoen kilo in 2016. Dat is een daling van 43%.

4.2.1 Mineralenuitscheiding door de Nederlandse veestapel

	Stikstof (N)					Fosfaat (P ₂ O ₅)					Kali (K ₂ O)				
	1990	2000	2010	2015	2016	1990	2000	2010	2015	2016	1990	2000	2010	2015	2016
	mln kg														
Rundvee, excl. vleeskalveren	445	327	282	298	307	118	97	91	98	94	475	395	382	417	414
Vleeskalveren	6	13	16	18	20	3	5	6	6	7	7	14	17	15	15
Varkens	150	121	106	99	97	69	48	45	40	39	99	88	68	65	65
Pluimvee	65	63	65	62	62	33	32	29	28	29	33	32	29	29	29
Schapen en geiten	20	18	12	12	11	5	5	4	4	4	23	22	18	17	15
Pelsdieren en konijnen	0	2	2	3	3	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Paarden en pony's	4	6	7	6	4	1	2	3	2	2	5	8	9	7	5
Gehele veestapel	691	549	490	497	504	229	191	179	180	175	642	560	523	552	545

De totale productie van varkensmest en de daling van stikstof en fosfaat in varkensmest komt enerzijds door een daling in het aantal varkens (van circa 15 miljoen in de jaren negentig tot 12,4 miljoen in 2016), anderzijds ook door voer- en managementmaatregelen. Het gehalte aan fosfaat in varkensmest schommelt rond 3,5 kg per ton. Het fosfaatgehalte in varkensmest is hoger dan in rundveemest, waardoor het relatief goedkoper is om te verwerken.

Via veevoer wordt het fosfaatgebruik in de veehouderij teruggedrongen (het zogenoemde voerspoor) door gebruik van fytase, lage fosfaatgehalten en goed benutbaar fosfaat. Op deze wijze wordt duurzaam ingespeeld op de wettelijke beperkingen ten aanzien van fosfaattoevoer op landbouwgronden.

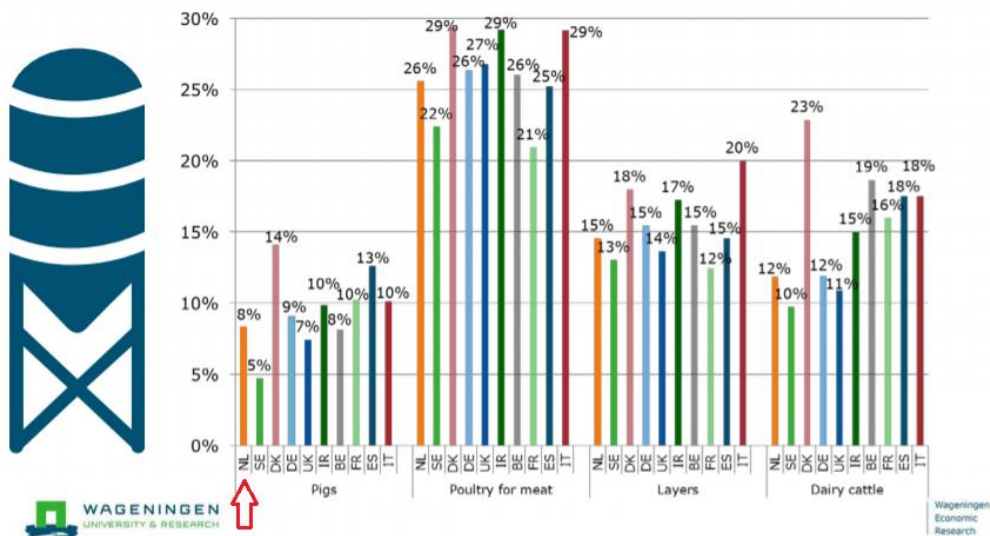
(Bron: [Robert Hoste Wageningen Economic Research](#))

Veevoer:

Burgers kunnen – mede door campagnes van Wakker Dier, Varkens in Nood en Milieudefensie – denken Nederlandse varkens alleen maar soja eten en dat hiervoor massaal de regenwouden worden gekapt. De werkelijkheid is anders.

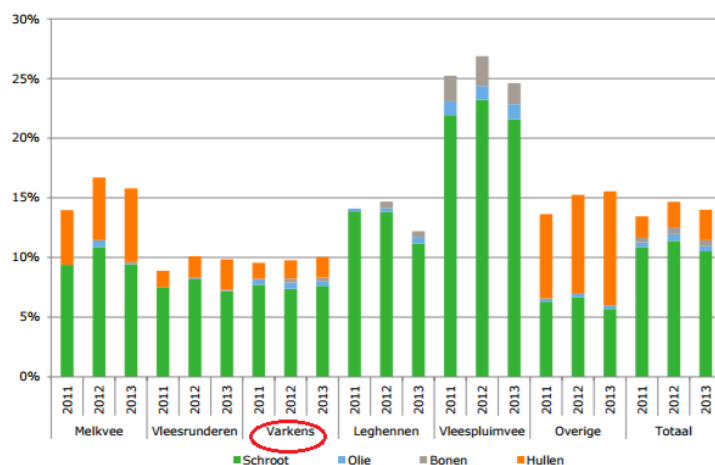
Het gemiddelde gehalte aan sojabonenmeel in Nederlands varkensvoer bedraagt slechts 8% procent. Dit ligt in andere landen veel hoger (zie grafiek hieronder). Sojabonenmeel is een restproduct van de sojaolie productie. Sojaolie wordt gemaakt voor menselijke consumptie. Het is de meest geconsumeerde plantaardige olie wereldwijd door mensen. Het zit in tal van voedingsmiddelen en zelfs in cosmetica. De varkenshouderij gebruikt nagenoeg alleen wat overblijft uit de humane sojaconsumptie, bijvoorbeeld: sojameel en sojahullen (de schillen van de sojaboon).

Estimated soybean meal content in animal feed

(Bron: Robert Hoste, Wageningen Economic Research).

Figuur 2.1 laat het verloop zien van de gehalten van sojaproducten per veehouderijtak over de jaren 2011-2013.

Figuur 2.1 Verloop van gehalten aan sojaproducten per veehouderijtak (%) in de periode 2011-2013.

Alle soja die voerfabrikanten en –leveranciers die lid zijn van de brancheorganisatie Nevedi in 2015 inkochten, voldeed aan duurzaamheidscriteria. Nevedi vertegenwoordigt 95% van de totale voerproductie in Nederland. Van het totaal van circa 1,7 miljoen ton in diervoeder verwerkte soja, beantwoordde ongeveer 1,6 miljoen ton aan de Europese Fefac Soy Sourcing Guidelines. De resterende 114.000 ton betrof non-gmo en biologische soja.

Kringloop

Het Nederlandse varken is een ultiem kringloopdier. De varkenssector draagt in grote mate bij aan de benutting van waardevolle restproducten. Een varken heeft slechts 2,5 kilo voer nodig om 1 kilo te groeien. De varkenshouderij in Nederland gebruikt 5 miljoen ton

mengvoer. Circa 65 procent van de grondstoffen komt uit de humane levensmiddelenindustrie; bijvoorbeeld uit de verwerking van aardappelen, bier, granen, citrusvruchten en plantaardige oliën. Deels komen deze producten in het mengvoer en deels komen ze ook als losse grondstoffen bij de veehouders. Het totale volume vochtrijke bijproducten dat naar de varkenssector gaat, bedraagt circa 2,9 miljoen ton. Dit komt qua drogestof overeen met circa 600.000 ton mengvoer. Dit is nog afgezien van producten zoals soja- en raapzaadschroot. De varkenssector draagt hierdoor bij aan de benutting van waardevolle restproducten.

Nederland is hierin koploper, er zijn nauwelijks andere landen waar een grote levensmiddelenindustrie grote volumes bijproducten op deze manier tot waarde brengt.

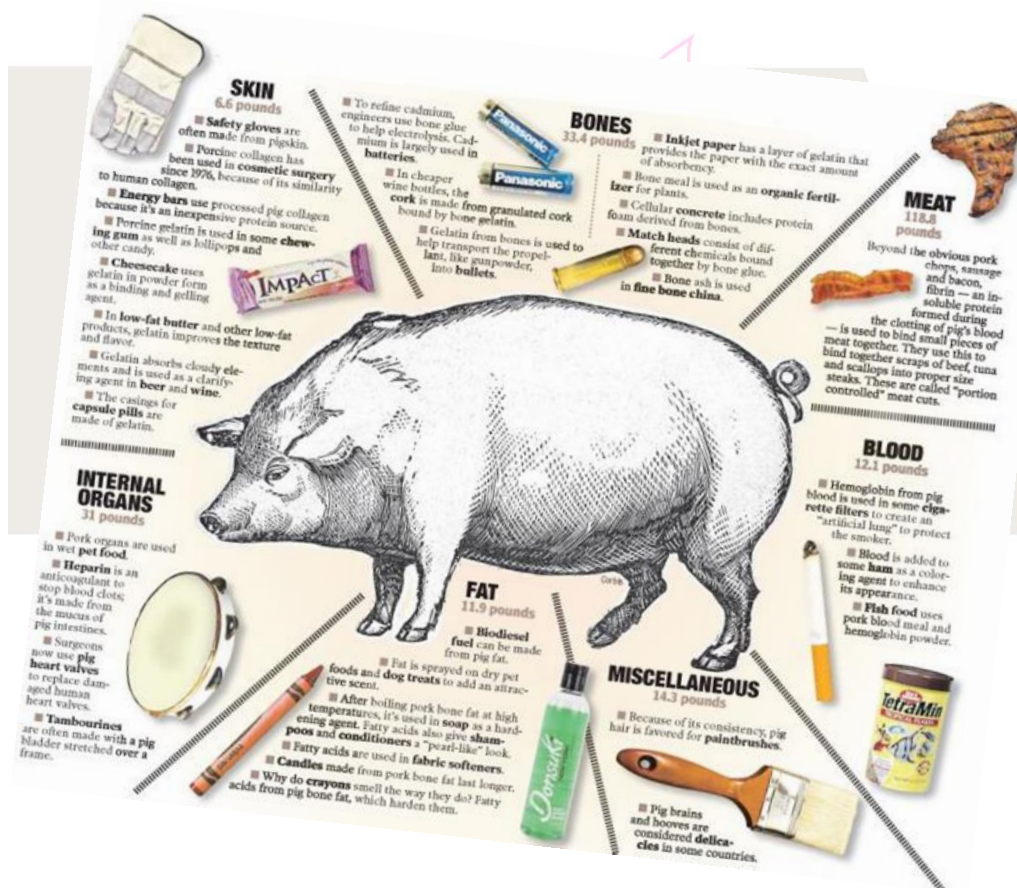
(Bron: [Wageningen Economic Research](#))

Juist omdat het varken een 'alleseter' is, had vroeger bijna iedereen een varken bij huis lopen. Het varken at alle etensresten op. Dat is niet veranderd. Ons Holland Varken eet nog steeds resten van aardappelen, bier, granen, citrusvruchten en plantaardige oliën. Maar ook de brood-, kaas- en snoepindustrie gooien resten niet zomaar weg. Zij weten immers dat Nederland veel varkens heeft, die deze resten maar wat graag eten. Bovendien bevatten de resten hoogwaardige eiwitten en mineralen, wat goed is voor de gezondheid van de varkens. (Zie afbeelding hieronder)

(Bron: [Houbensteyn Group](#))

Het varken is daarmee het ultieme kringloopdier. Het eet niet alleen alle resten uit de voedingsmiddelenindustrie. Het voer zet hij om in vlees. En alles wat niet als vlees wordt verkocht, wordt verwerkt tot vele andere producten. Zie onderstaande film (Bron: *Nederlandse Vakbond Varkenshouders*):

De dierlijke vetten en het slachtafval die niet kunnen worden verwerkt, belanden in de biovergisting om biodiesel of bio-energie van te maken.

Antibioticagebruik

In 2015 is het antibioticagebruik in de varkenshouderij opnieuw gedaald: met 1,9 procent ten opzichte van 2015 ([Bron SDA Autoriteit Diergeneesmiddelen, 2017](#)). Het antibioticagebruik in de varkenshouderij is daarmee tussen 2009 en 2016 met in totaal 57% gedaald.

Tabel 5. Reductie in antibioticumgebruik bij landbouwhuisdieren ten opzichte van 2009

Diersoort	DDDA _{NAT}	% reductie t.o.v. 2009						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vleeskuikens	36,76	37	43	52	65	57	60	72
Varkens	20,51	26	29	30	51	54	56	57
Melkvee	5,78	-10	-1	30	30	43	46	48
Vleeskalveren	33,80	9	14	24	36	37	35	38

Cijfers voor de melkvee- en kalvesector zijn voor de gehele observatie periode gecorrigeerd voor veranderingen in gehanteerde doseringen in de DG-standaard per 2014. De kalkoensector is in deze tabel niet opgenomen omdat geen reductie t.o.v. 2009 kan worden berekend.

Het gebruik van antibiotica in Nederland is aan zeer strenge regels gebonden. Zomaar antibiotica geven om te voorkomen dat dieren ziek worden mag niet. Voor maximaal 15% van de aanwezige en mogelijk vatbare dieren mag de varkenshouder een door de dierenarts voorgeschreven (!) eerste keuze middel voorhanden hebben. De aandoening of ziekte waartegen behandeld wordt, moet wel opgenomen zijn in het bedrijfsspecifieke overzicht. De veehouder mag dan bij gebruik van deze middelen individuele dieren zelf behandelen.

Voor het overige geldt dat een varkenshouder niet zelf antibiotica op voorraad mag hebben en dit niet zelf mag toedienen. Dit mag alleen door een dierenarts waarmee een boer een 1-op-1-relatie mee heeft en pas nadat deze op het veebedrijf een klinische inspectie heeft gedaan en daarbij een diagnose heeft gesteld. Dit heet de UDD-regeling (Uitsluitend Door Dierenarts).

De UDD-regeling is vanaf 1 januari 2017 versoepeld. Samengevat luiden de nieuwe regels:

- De dierenarts mag per 1 januari 2017 voor maximaal drie bedrijfsspecifieke aandoeningen tweede keuze middelen bij de veehouder achterlaten.
- De maximale hoeveelheid betreft voor varkens 10% van de in een afdeling aanwezige en voor de aandoening vatbare dieren.
- Wanneer de veehouder deze antibiotica wil gebruiken, is hij verplicht direct of uiterlijk binnen 24 uur contact te hebben met zijn dierenarts voor een akkoord, het zogenaamde contactmoment.
- Hiermee wordt het tweewekelijks bezoek vervangen.
- De dierenarts stuurt een schriftelijke instructie die vijf jaar door de veehouder bewaard moet worden.
- In het geval er sprake is van een hoog-risico-periode (tot acht weken bij biggen op een varkensbedrijf) blijft het huidige tweewekelijks bezoeksregime wél bestaan en geldt het contactmoment niet.

In principe worden alleen zieke dieren behandeld. Soms komt het voor dat een hele afdeling antibiotica krijgt, maar dit gebeurt alleen als de kans op verspreiding van een ziekte groot is. De varkenshouderij vindt dat zieke dieren niet aan hun lot kunnen worden overgelaten, en dus behandeld moeten kunnen worden als zij ziek zijn. Mensen nemen ook een kuurtje als zij zodanig ziek zijn, waarom zou dit voor een dier niet mogen? Echter, de inzet is gericht op gezonde varkens houden. Dieren die gezond zijn, hoeven geen medicijnen.

Krijgen biologische varkens ook antibiotica?

Veel mensen denken dat biologische dieren geen antibiotica krijgen. Ook in de biologische sector wordt antibiotica gebruikt indien nodig. En net als in de intensieve veehouderij alleen als een dier ziek is en andere middelen niet helpen. Behandelen van zieke dieren is onderdeel van de wettelijke zorgplicht die voor iedere dierversorger van toepassing is. Antibiotica als groeibevorderaar is strikt verboden in de EU. Dit geldt voor alle varkens, dus zowel voor gangbare varkens als biologische varkens. Dit verbod geldt sinds 1 januari 2006.

Er zitten geen antibiotica in Nederlands varkensvlees!

Wanneer dieren antibiotica krijgen, geldt er een wettelijke wachttermijn voordat de dieren mogen worden geslacht en het vlees wordt verwerkt. Voor biologische varkens is deze termijn het dubbele.

Varkenshouders die zich hier niet aan houden, kunnen hoge boetes krijgen. Vlees en andere dierlijke producten worden veelvuldig getest op het voorkomen van antibioticaresten. In een slachterij wordt bij de officiële keuring tijdens het slachten gelet op aanwijzingen dat de dieren mogelijk behandeld zijn met antibiotica. De varkenshouderij gaat via de Producenten Organisatie Varkenshouderij bovendien een ketenkwaliteitssysteem opzetten. Bij dit ketenkwaliteitssysteem worden verschillende stappen in de keten, waaronder het gebruik van antibiotica, geborgd en kunnen varkens en vlees in de keten worden getraceerd tot op de boerderij als klanten daar om vragen.

Er zitten geen groeihormonen in Nederlands varkensvlees!

In varkensvlees zitten geen groeihormonen. Het gebruiken van hormonen als groeibevorderaar is in Nederland sinds 1961 (!) verboden. Sinds 1988 geldt in heel Europa een verbod op het gebruik van groeihormonen.

De controle op groeihormonen is streng, omdat de stoffen al in kleine hoeveelheden hun werking kunnen doen. De kans op misbruik moet worden uitgesloten. Intensieve controles van de overheid en het bedrijfsleven voorkomen en bestrijden misbruik. Veehouders moeten deelnemen aan een certificeringsprogramma.

Het overgrote deel van de varkenshouders volgt de IKB-regelingen (Integrale Keten Beheersing). In dat kader neemt de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) met regelmaat monsters (urine, mest). Het Rikilt in Wageningen onderzoekt deze op verboden stoffen zoals hormonen. Daarnaast vinden controles plaats op het voer.

De NVWA houdt met steekproefsgewijze controles toezicht op naleving van het verbod. Producten van dierlijke oorsprong worden gecontroleerd op de maximaal toegelaten

hoeveelheid diergeneesmiddelen en de aanwezigheid van verboden stoffen. Alle landen van de EU kennen zo'n controleprogramma.

De EU verbiedt het gebruik van deze groeihormonen uit voorzorg, om mogelijke gezondheidsrisico's te voorkomen. Wie Nederlands varkensvlees eet kan er daarom van uit gaan dat er geen groeihormonen in zitten.

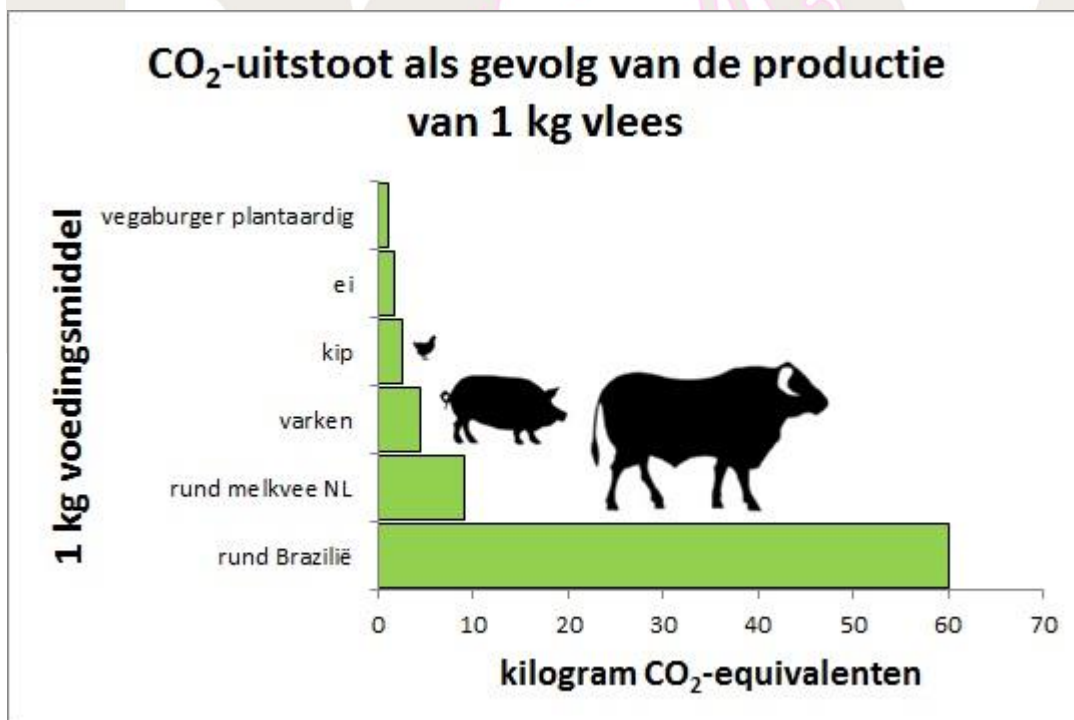
(Bron: Vlees.nl)

Duurzaamheid

De Nederlandse varkenshouderij is een van de meest duurzame sectoren binnen de veehouderij. Dit komt doordat de Nederlandse varkenshouderij door een hoog kennisniveau, veel innovaties zeer efficiënt kan werken. Vergeleken met vijftig jaar geleden hebben we nu voor een kilo varkensvlees 20 procent minder land, 60 procent minder water en 65 procent minder voer nodig. (Bron: [Aalt Dijkhuizen, voorzitter Topsector Agro & Food](#))

De uitstoot aan CO₂ per kilo varkensvlees is 4,5 kg. Ter vergelijking: Eén keer heen en weer vliegen naar Athene is 320 kg CO₂ uitstoot. Eén retourtje Athene staat dus min of meer gelijk aan ruim 70 keer een kilo varkensvlees eten.

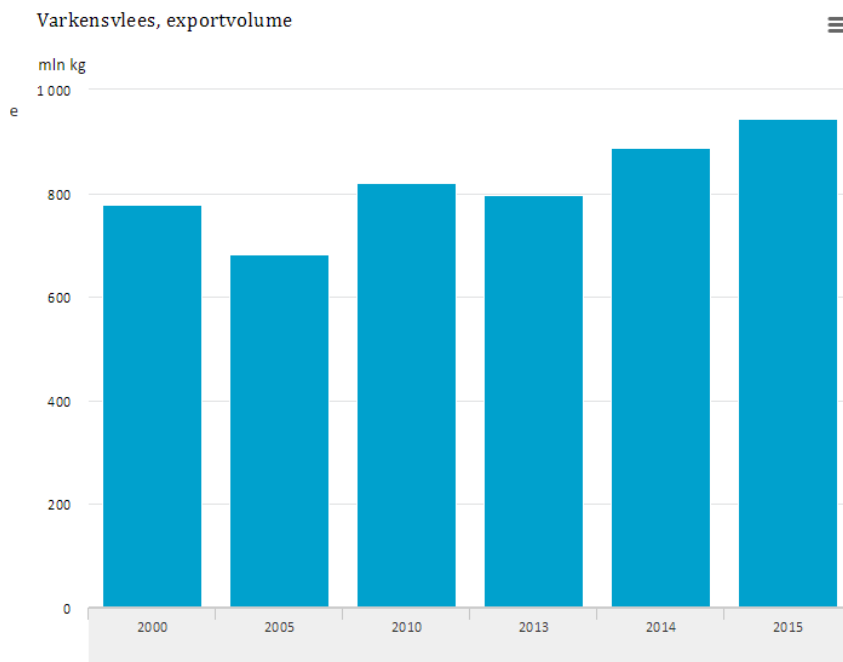
De uitstoot CO₂ van een kilo Braziliaans rundvlees (extensief gehouden) is 59 kg. Intensief boeren levert per definitie dus meer milieuwinst op. Alles is efficiënter: waterverbruik, energieverbruik, landverbruik (minder grond nodig dan extensief boeren) en voerverbruik.

Export varkensvlees

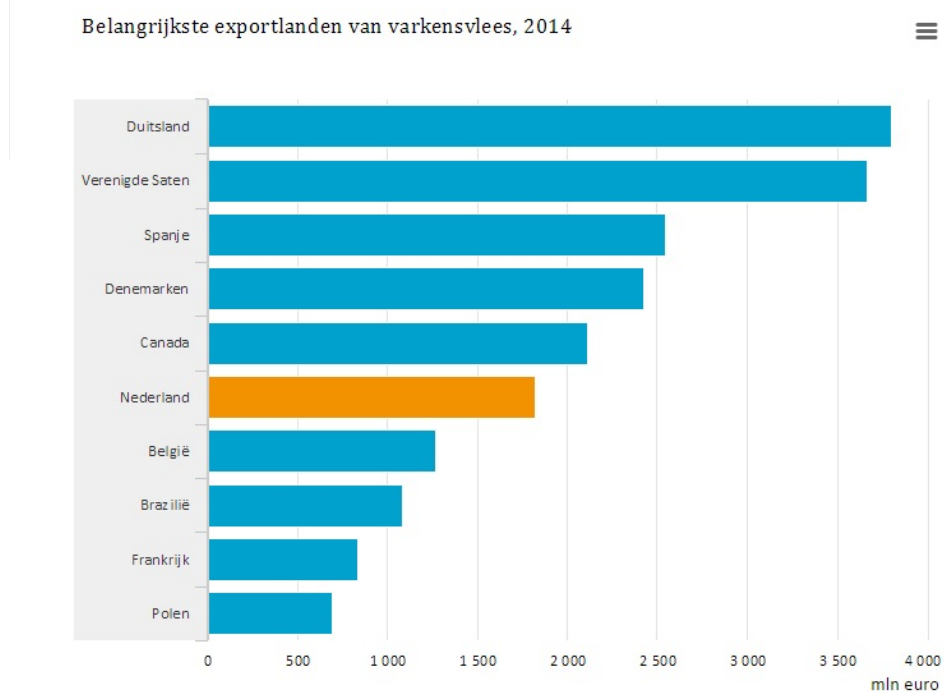
Nederland exporteert 2,5 keer zoveel varkensvlees als dat wij zelf opeten. In 2015 werd een recordhoeveelheid van 944 miljoen kilo varkensvlees uitgevoerd, 6 procent meer dan in 2014 (Bron: [CBS](#)).

Zie grafiek hieronder

Nederland nam in 2014 de zesde plek in op de wereldranglijst van varkensvleesexporteurs
([Bron: CBS](#))

Zie figuur hieronder:

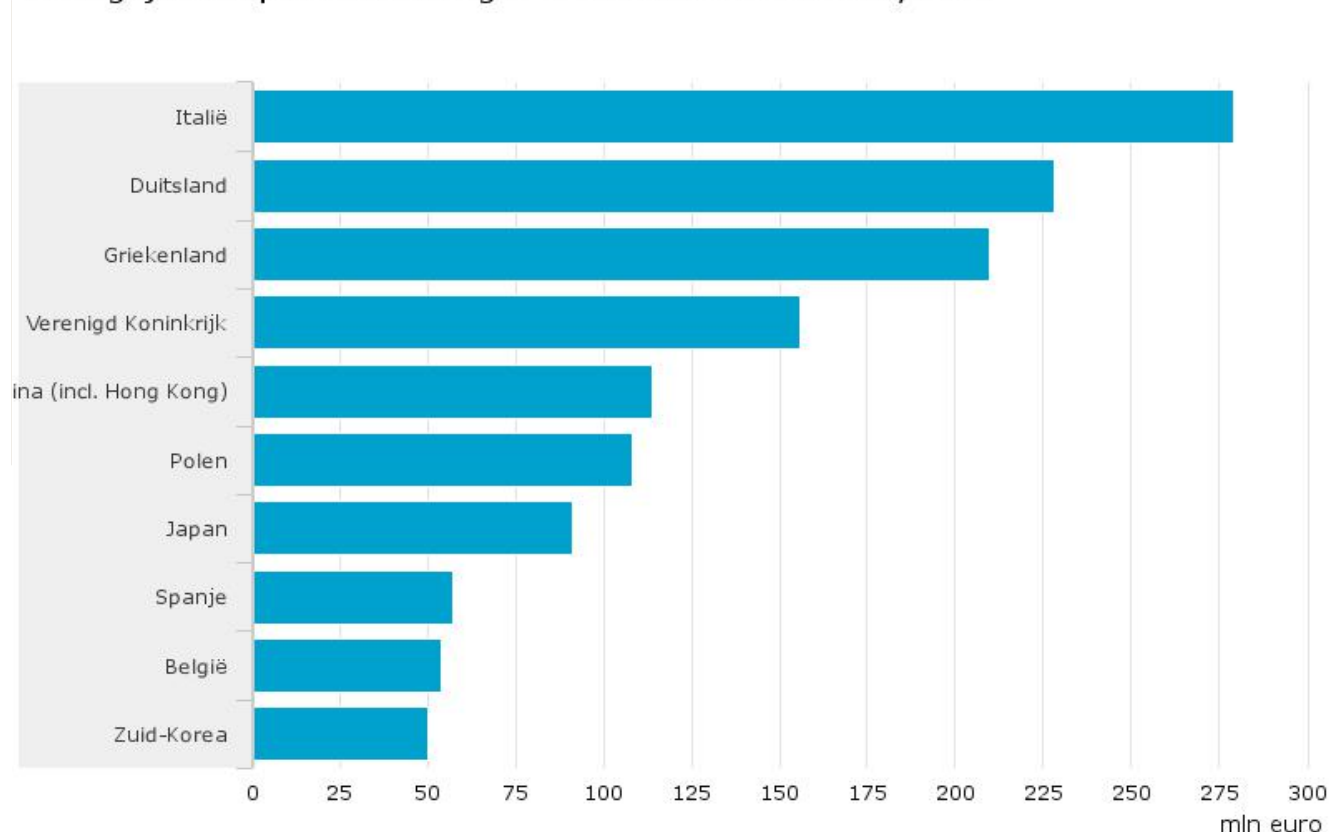
Waar gaat ons varkensvlees heen?

In 2015 is voor € 780 miljoen euro naar Europese landen geëxporteerd. ([Bron: CBS](#)). Het Nederlandse varkensvlees is zeer gewild in Zuid-Europa. Het meeste Nederlandse varkensvlees dat binnen Europa wordt geëxporteerd (17%) gaat naar Italië, 13% gaat naar Duitsland, gevolgd door 12% naar Griekenland (Nederland is voor Griekenland de grootste leverancier van varkensvlees!) en 10% naar het Verenigd Koninkrijk ([Bron: Rabobank](#)).

Italië had voor de Nederlandse varkenshouderij in 2015 een exportwaarde van 279 miljoen euro. Duitsland was goed voor 228 miljoen euro, Griekenland voor 210 miljoen euro en het Verenigd Koninkrijk voor 156 miljoen euro.

Belangrijkste exportbestemmingen Nederlands varkensvlees, 2015

Ruim 30% van ons varkensvlees gaat naar derde landen. Derde landen zijn landen buiten de Europese Unie. Voorheen was Rusland een heel belangrijke markt voor Nederlands varkensvlees, maar Rusland heeft de importen van voedsel (dus ook Nederlands varkensvlees) in

2014 om politieke redenen verboden. Het wegvallen van de Russische markt voor de Nederlandse varkensvleessector is volledig overgenomen door Aziatische landen (zie grafiek hiernaast). De

export naar Azië is de afgelopen twee jaar fors gegroeid, tot een waarde van 316 miljoen euro.

Het volume van de export verdubbelde

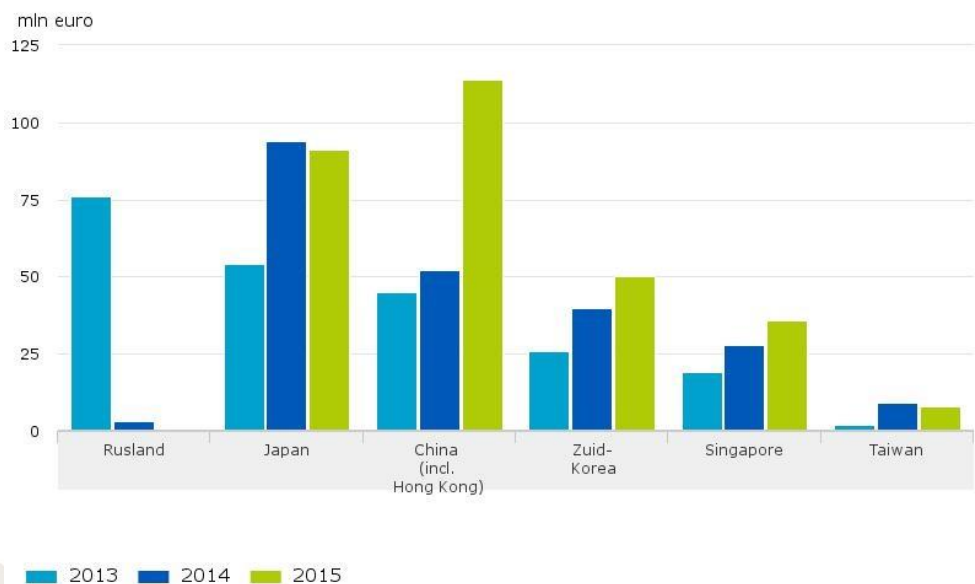
ruimschoots. De exportprijs van het varkensvlees lag echter 15 procent lager dan twee jaar eerder. Ook andere EU-landen exporteerden meer naar Azië ([Bron: CBS](#)). In Aziatische landen ligt de opbrengst van Nederlands varkensvlees op een lager niveau dan in bijvoorbeeld Rusland.

Met andere woorden: we verdienen er minder aan.

Import varkensvlees

Jaarlijks voert de Europese Unie rond de 30.000 ton varkensvlees in. Dit vlees komt voor het grootste deel uit Zwitserland. Maar ook varkensvlees uit Noorwegen en Chili komt hier op de markt. Zie hieronder waar de importen vandaan komen:

Export varkensvlees, enkele landen

Imports in Tons		2012		2013		2014		2015		Jan-Aug 17		Compared
Carcase weight		tonnes	%	tonnes	%	tonnes	%	tonnes	%	tonnes	%	to Jan-Aug 16
Switzerland		17 399	50.4%	18 207	51.7%	20 225	61.2%	22 257	67.9%	14 656	63.7%	+ 3.9%
Serbia		3 064	8.9%	3 662	10.4%	1 819	5.5%	614	1.9%	1 767	7.7%	+++
Norway		2 202	6.4%	3 192	9.1%	2 315	7.0%	1 977	6.0%	1 594	6.9%	+ 26.5%
Chile		6 432	18.7%	3 416	9.7%	2 896	8.8%	2 958	9.0%	1 521	6.6%	- 28.1%
USA		1 548	4.5%	1 498	4.2%	1 769	5.3%	1 711	5.2%	1 102	4.8%	- 0.6%
China		212	0.6%	917	2.6%	380	1.1%	250	0.8%	397	1.7%	+++
Ukraine		44	0.1%	126	0.4%	0	0.0%	42	0.1%	346	1.5%	+++
Israel		440	1.3%	450	1.3%	430	1.3%	443	1.4%	320	1.4%	+ 9.4%
Thailand		251	0.7%	519	1.5%	582	1.8%	598	1.8%	314	1.4%	- 21.7%
Albania		0	0.0%	0	0.0%	79	0.2%	160	0.5%	185	0.8%	+ 100.5%
Georgia		0	0.0%	0	0.0%	82	0.2%	168	0.5%	150	0.7%	- 10.4%
Singapore		22	0.1%	106	0.3%	101	0.3%	149	0.5%	86	0.4%	- 9.8%
Vietnam		0	0.0%	158	0.4%	0	0.0%	50	0.2%	81	0.4%	+++
Hong Kong		27	0.1%	75	0.2%	388	1.2%	0	0.0%	77	0.3%	+++
Canada		89	0.3%	156	0.4%	84	0.3%	174	0.5%	62	0.3%	- 51.1%
Taiwan		23	0.1%	111	0.3%	678	2.1%	0	0.0%	60	0.3%	+++
Malaysia		0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	59	0.3%	+++
Other Destinations		2 734	7.9%	2 653	7.5%	1 239	3.7%	1 229	3.7%	244	1.1%	
Extra-EU		34 487		35 245		33 066		32 779		23 021		
% change				+ 2%		- 6%		- 1%		+ 9.7%		

Waar gaan onze levende varkens heen?

Een derde van onze levende varkens wordt binnen Nederland vervoerd. Dit betreft biggen die naar een vleesvarkenbedrijf gaan om verder op te groeien en volgroeide varkens die in Nederland worden geslacht. Het andere deel gaat naar het buitenland, maar niet verder dan Europa. In 2016 werd voor 777 miljoen euro aan levende varkens en biggen geëxporteerd ([Bron: agrimatie](#))

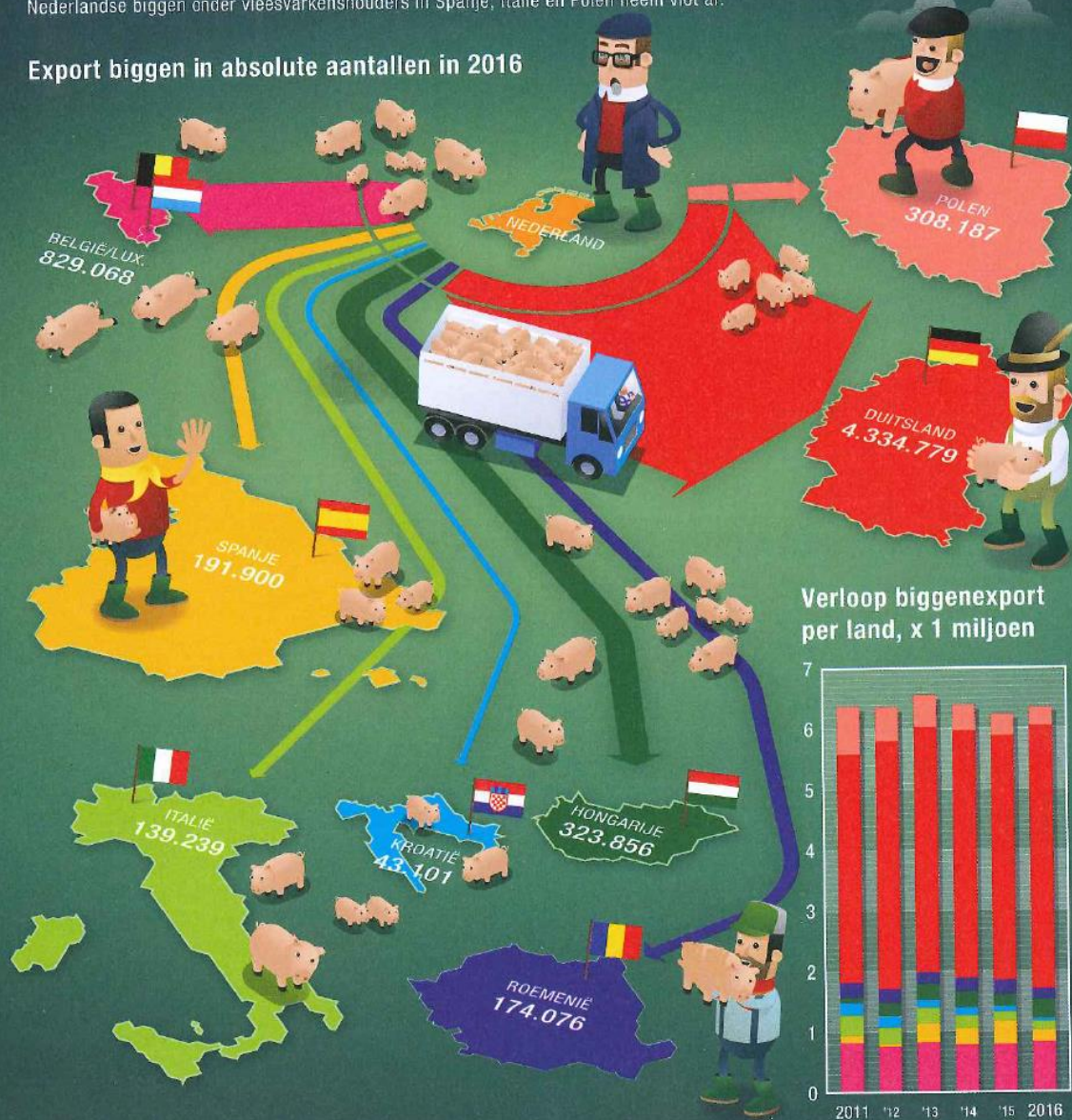
Duitsland was met ruim 4,33 miljoen biggen de grootste afnemer van Nederlandse biggen. België en Luxemburg importeerden ruim 800.000 biggen uit Nederland. Andere landen die onze biggen importeerden waren Polen (ruim 300.000), Hongarije (ruim 320.000), Spanje (ruim 190.000), Roemenië (ruim 174.000), Italië (bijna 140.000) en Kroatië (ruim 43.000). De export naar Spanje, Polen en Italië wordt overigens elk jaar minder.

Bron: RVO (zie illustratie uit Boerderij hieronder)

Driekwart Nederlandse biggenexport naar Duitsland

Duitsland is verreweg de belangrijkste bestemming voor Nederlandse exportbiggen. In 2016 gingen 4,33 miljoen biggen de Nederlands-Duitse grens over. Een record, want nog nooit gingen zoveel dieren naar Duitsland. Dat blijkt uit cijfers van rijksdienst RVO.nl. België/Luxemburg is met een import van 829.068 Nederlandse biggen de op-een-na belangrijkste bestemming. Hongarije heeft zich in een paar jaar tijd opgewerkt tot een belangrijke handelspartner. In 2011 gingen net geen 95.000 biggen naar Hongarije. Vorig jaar exporteerde Nederland ruim 323.000 biggen naar het Oost-Europese land. Landen die in de voorgaande jaren nog veel biggen afnamen uit Nederland, kopen steeds minder vaak biggen uit ons land. De interesse in Nederlandse biggen onder vleesvarkenshouders in Spanje, Italië en Polen neemt vlot af.

Export biggen in absolute aantallen in 2016

INFOGRAPHIC: KAAYMAN

bron: RVO.nl

Gaan er ook Nederlandse varkens naar landen buiten Europa?

Nederland exporteert nagenoeg geen levende varkens buiten Europa. Dit heeft met name te

maken met dierenwelzijnsproblemen tijdens lange afstanden, maar ook omdat de regio's buiten Europa vaak levende varkens van dichtbij afnemen. Met andere woorden: het aanbod levende varkens is daar voldoende.

Kopen wij levende varkens uit het buitenland?

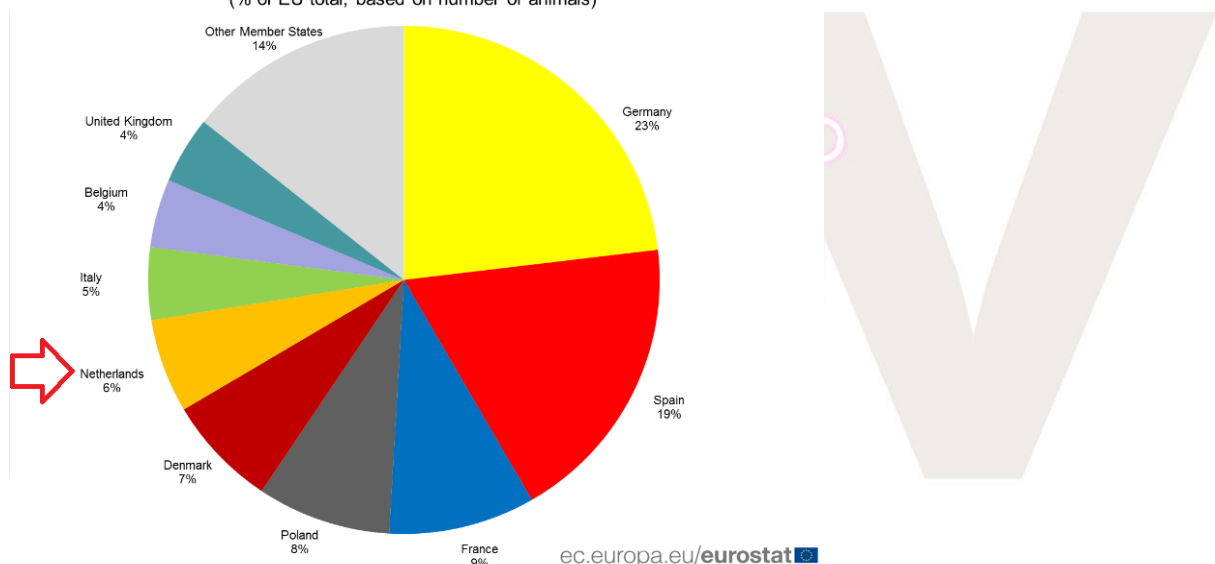
Nederland importeert relatief weinig varkens. In 2016 werden 566.480 varkens en biggen uit het buitenland ingevoerd. Deze dieren komen het meest uit Duitsland, België en Denemarken ([Bron: RVO](#)). Deze import had een economische waarde van circa € 116 miljoen euro. België is voor Nederland het belangrijkste herkomstland voor levende varkens met een marktaandeel van 70%. ([Bron: Agrimatie](#))

Varkensvleesconsumptie

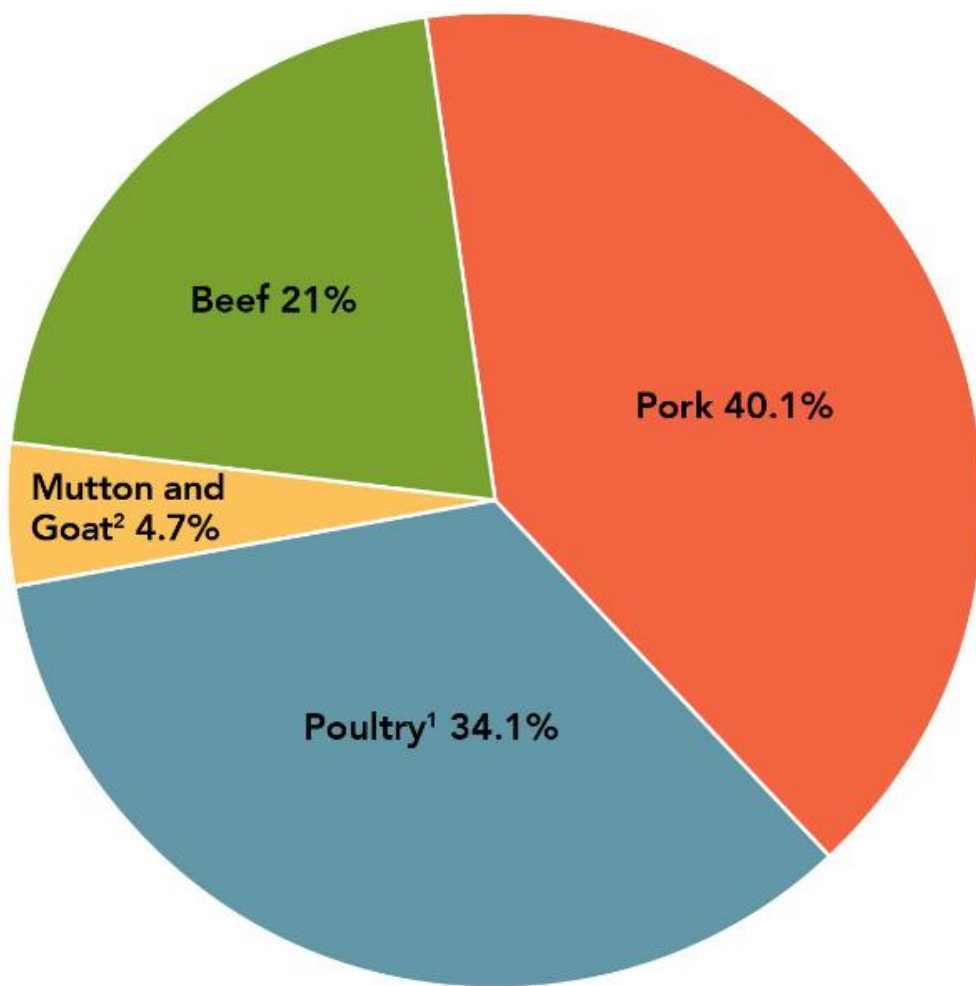
De wereldwijde varkensvleesproductie was in 2016 118 miljoen ton ([Bron: FAO](#)). Dat is 118 miljard kilo. De EU produceerde daarvan in zo'n 20 procent (23,4 miljoen ton). ([Bron: Europese Commissie](#)). Nederland neemt 6% van de totale varkensvleesproductie in Europa voor zijn rekening. Duitsland is de grootste varkensvleesproducent.

Pigmeat: slaughterings in the EU Member States, 2016

(% of EU total, based on number of animals)

Varkensvlees is in Nederland, in de EU én in de wereld het meest gegeten stukje vlees in de wereld. Wereldwijd wordt rond de 310 miljoen ton vlees geproduceerd. Ruim 40% van de het vleesverbruik (verbruik = karkasgewicht, dus inclusief bot) door consumenten betreft varkensvlees. Gerekend in daadwerkelijke consumptie (dus zonder bot), eten mensen, per hoofd van de bevolking wereldwijd circa 90-95 miljard kilo varkensvlees per jaar. Zie taartdiagram:

(Bron: Pork.org - Amerikaans landbouwministerie USDA en VN Voedselorganisatie FAO)

In China wordt veruit het meeste varkensvlees gegeten: in 2015 was er een verbruik van 45 kilo per hoofd van de bevolking per jaar. De Europese Unie staat op de tweede plek met 40,5 kilo. In Ivoorkust wordt het minste varkensvlees verbruikt: 2 kilo per hoofd van de bevolking per jaar. Zie onder voor het totale varkensvleesverbruik:

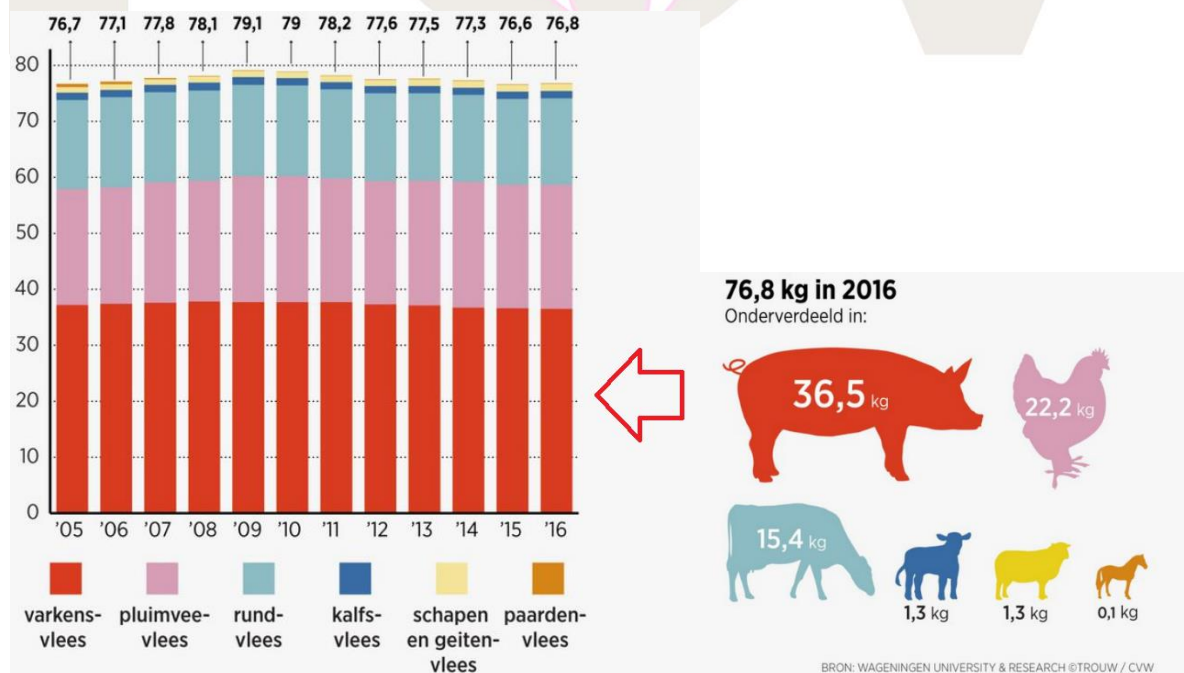
World Per Capita Pork Consumption – 2015 (lbs., carcass weight)

Country	2011	2012	2013	2014	2015	Country	2011	2012	2013	2014	2015
1 China/HK/Macau	84.3	88.2	90.4	93.3	90.1	22 Philippines	32.1	29.6	33.8	31.8	33.7
2 European Union	91.5	89.6	88.4	92.9	89.9	23 Panama	25.3	26.1	27.9	29.9	32.5
3 Montenegro*	99.4	102.9	106.4	162.7	88.6	24 Ecuador	45.6	44.6	45.3	46.2	31.5
4 Taiwan	86.9	85.5	84.3	82.6	87.5	25 Brazil	29.6	29.6	29.7	30.0	31.2
5 Serbia	84.6	79.2	83.1	81.9	81.4	26 Cuba	54.6	54.7	53.9	51.8	26.6
6 South Korea	65.8	68.1	71.4	78.1	81.4	27 Macedonia	22.0	27.2	26.1	27.4	26.3
7 Belarus	86.5	95.9	95.0	79.8	73.8	28 Argentina	19.4	19.4	23.0	23.2	24.9
8 United States	58.1	58.3	60.4	59.8	64.3	29 Dominican Republic	23.8	24.1	25.2	22.9	21.0
9 Vietnam	55.0	53.7	56.9	56.4	56.3	30 Angola	16.8	17.5	17.3	20.8	18.3
10 Norway	58.3	56.7	55.5	54.4	55.4	31 Colombia	13.9	15.7	16.6	17.2	17.2
11 Canada	51.3	52.9	50.3	51.1	55.0	32 Croatia	13.5	13.9	13.7	0.0	16.8
12 Australia	47.6	49.6	48.6	50.0	54.4	33 Bosnia and Herzegovina	14.9	14.9	16.1	17.6	13.7
13 Singapore	46.5	48.7	46.5	51.1	50.5	34 Kazakhstan	29.8	27.3	26.6	24.6	12.0
14 Chile	52.0	54.3	54.7	51.0	49.5	35 Guatemala	10.8	10.8	10.5	11.4	11.5
15 New Zealand	44.0	44.7	45.4	48.1	49.2	36 South Africa	10.2	11.3	10.2	10.8	10.8
16 Russia	46.6	50.1	50.2	46.8	46.7	37 Armenia	14.1	14.1	16.3	12.2	10.8
17 Japan	43.5	44.2	44.1	44.1	44.6	38 Honduras	9.9	9.2	9.8	8.5	10.1
18 The Bahamas	48.1	41.5	29.2	34.2	40.7	39 Venezuela	10.2	10.8	10.4	11.2	9.8
19 Uruguay	28.5	33.7	36.9	37.7	40.2	40 Haiti	9.0	9.1	9.0	9.3	9.2
20 Mexico	31.6	33.7	35.2	36.5	39.4	41 El Salvador	1.6	1.8	2.0	2.1	5.4
21 Ukraine	39.1	47.4	45.8	41.7	34.7	42 Cote d'Ivoire	9.9	12.2	16.8	10.9	4.4

*According to raw USDA data, Montenegro had the highest per capita pork consumption in the world at 162.4 lbs./person. The figure is almost certainly wrong as a significant amount of product is transhipped and USDA has no estimate for Montenegro's exports.

Source: EMI Analytics, using data from the USDA Foreign Agricultural Service, CIA World Factbook.
Updated: 7.11.16

Nederland produceerde in 2015 ruim 2,8 miljard kilo vlees. Daarvan is 52 procent (1,45 miljard kilo) varkensvlees ([Bron: CBS](#)). Er werden in 2016 15,3 miljoen varkens geslacht. Iets minder dan in 2015, toen het er nog 15,4 miljoen waren. De Nederlander verbruikte in 2016 per hoofd van de bevolking in totaal 76,8 kilo vlees. Ruim de helft daarvan is varkensvlees: 36,6 kilo per hoofd van de bevolking per jaar ([Bron: Wageningen Economic Research](#)).

Tabel 1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2016 (kg) b)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Varkensvlees	37,2	37,4	37,6	37,8	37,7	37,7	37,7	37,3	37,1	36,7	36,6	36,5
Pluimveevlees	20,7	20,8	21,5	21,6	22,5	22,5	22,1	22,0	22,3	22,5	22,1	22,2
Rundvlees	15,9	16,1	16,1	16,1	16,3	16,2	15,9	15,7	15,6	15,5	15,3	15,4
Kalfsvlees	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Schapen- en geitenvlees	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3
Paardenvlees	0,6	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	76,7	77,1	77,8	78,1	79,1	79,0	78,2	77,6	77,5	77,3	76,6	76,8

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been); b) Door het gebruiken van een andere berekeningsmethode wijken de vleesconsumptiecijfers voor de jaren 2005-2015 iets af van de data in Terluin et al. (2016).

Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

Verbruik is overigens wat anders dan consumptie. Bij verbruik gaat het om vlees op basis van karkasgewicht, dus inclusief vet en bot. De werkelijke vleesconsumptie is dus lager omdat botten niet daadwerkelijk worden opgegeten. De werkelijke vleesconsumptie ligt rond de 38 kilo per hoofd van de bevolking. De werkelijke varkensvleesconsumptie ligt rond de 20 kilo. Dat is ongeveer 50 gram per dag.

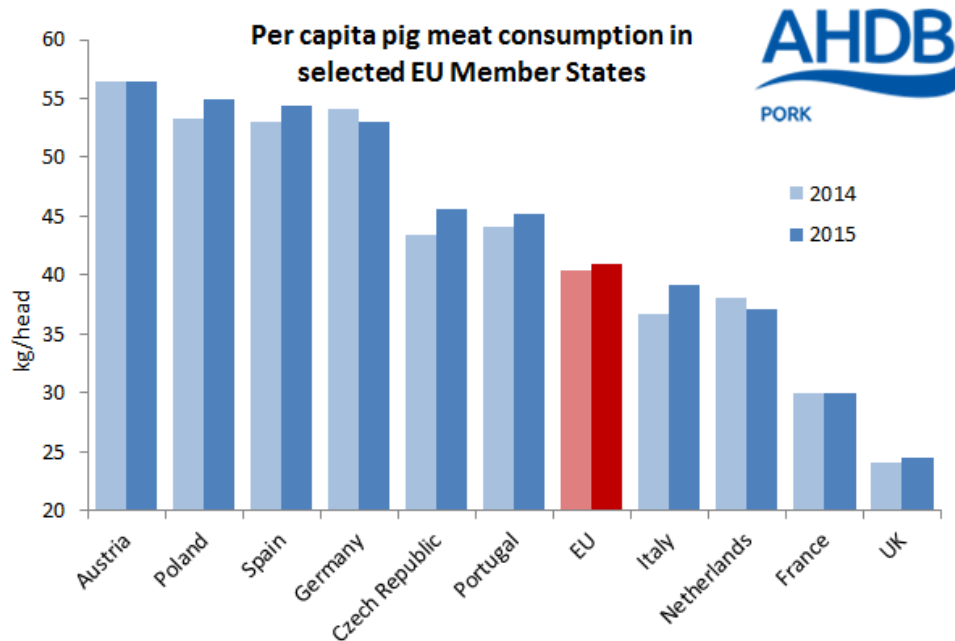
Kanttekening

De Centrale Organisatie voor de Vleessector stelt overigens dat het vleesverbruik mogelijk hoger ligt dan de berekening van Wageningen Economic Research. In deze berekeningen wordt namelijk alleen uitgegaan van slachtcijfers en niet van daadwerkelijke aankoop- en consumptiecijfers. Ook zijn producten waar vlees in zit verwerkt niet meegenomen. Volgens COV is dit segment juist groeiende (Bron: Vlees.nl)

Nederlanders eten voornamelijk karbonades, spek, worst en filet. Nederlanders kiezen vaak voor varkensvlees omdat het smakelijk, gezond en betaalbaar is. Hieronder de vleesdelen van een varken.

De consumptie van varkensvlees in de totale Europese Unie is in 2015, na jaren structureel te zijn afgenomen, juist gestegen. Per hoofd van de bevolking werd in Europa in 2015 gemiddeld 40,9 kilo varkensvlees geconsumeerd (Bron: Eurostat).

Daarmee consumeerden Europeanen in 2015 de grootste hoeveelheid varkensvlees sinds 2011. Bovendien stijgt de varkensvleesconsumptie binnen de EU daarmee voor het tweede jaar op rij. Oostenrijkers verbruiken in Europa het meeste varkensvlees: 56,4 kg per hoofd van de bevolking.

Is varkensvlees gezond?

Varkensvlees is een belangrijke bron van vitamine B12, meervoudig onverzadigde vetzuren, vitamine D3 (voor de botten) en eiwitten. Deze stoffen krijg je via andere voeding niet zo gemakkelijk in voldoende mate binnen. Ook nitriet, dat rauw vlees mooi roze kleurt, is

helemaal niet zo schadelijk als gedacht. Het heeft zelfs een gunstig effect op de bloeddruk.

Varkensvlees

Wat zit erin?

Eiwitten
Vitaminen
B1, B2, B6, B12

Heemijzer
Zink
Vitamine D
IJzer
Selenium
Vetten

Waarvoor is het goed?

Hersenen
Bloed
Ogen
Afweer-
systeem
Energie
Uithouding
Schildklier
Groei weefsel
Stofwisseling
Botten, tanden

#TeamPork

Kijk op www.vlees.nl voor recepten

Het risico dat je darmkanker zou krijgen van varkensvlees is erg klein en zit dicht bij nul. Ze zijn vergelijkbaar met het verhoogde risico op dikke darmkanker als je 14 tot 20 uur tv kijkt per week. In Europa zijn zelfs helemaal geen risico's hard gemaakt.

Waar we wel alert op moeten zijn, is de bereiding. Zodra het vlees verbrandt, op hele hoge temperaturen wordt bereid of op open vuur (barbecue) komen er kankerverwekkende stoffen vrij. Dat is voor een keertje niet erg, te vaak is echter niet goed.

(Bron: [hoogleraar toxicologie Aalt Bast, Universiteit van Maastricht](#))

Je krijgt ook geen puistjes van varkensvlees. Puistjes krijg je doordat je eigen hormonen niet in balans zijn, stress of genetische aanleg. Er is geen wetenschappelijk bewijs dat je van het eten van varkensvlees puistjes krijgt (Bron: [Voedingscentrum](#)).

Varkensvlees past in een gevarieerd en gebalanceerd voedingspatroon.

Worden alle varkens gecastreerd?

Nee. Varkensvlees in Nederlandse supermarkten is wél afkomstig van ongecastreerde varkens. Varkens die worden geslacht voor de export worden nog wel gecastreerd, maar dit gebeurt verdoofd. Reden waarom voor de export nog wel wordt gecastreerd, is dat veel landen geen vlees van ongecastreerde varkens willen. Zij zijn bang voor zogenoemde berengeur. Deze geur komt vrij bij een (klein) deel van ongecastreerde varkens en is te ruiken als je het vlees in de pan bakt. In Nederland wordt berengeur gedetecteerd in de slachterij door het karkas kort te verhitten. Indien berengeur vrijkomt, wordt dit vlees niet verwerkt als vers vlees, maar als gekookte vlees(waren) producten.

In alle varkenshouderijsystemen, dus ook in de scharrel- en biologische varkenssector, komt biggencastratie voor. Echter: verdoofd.

Waarom worden staartjes gecoupeerd?

Omdat varkens aan elkaars staarten bijten, wordt het couperen door de EU gedoogd. Couperen mag alleen met toestemming van een dierenarts en als het dierenwelzijn in het geding is. Veel varkenshouders couperen staarten omdat ze vaak in de opgroefase van de varkens problemen krijgen met staartbijten. Staartbijten is niet exclusief voor de intensieve varkenshouderij, ook in de biologische varkenshouderij en bij scharrelvarkens komt staartbijten voor. Staartbijten is dus niet alleen uit verveling en gebrek aan ruimte. Het heeft meerdere oorzaken. De belangrijkste factoren die de kans op staartbijten beïnvloeden zijn: fokkerij, gezondheid, voeding, huisvesting, klimaat en afleiding.

Het is een complex probleem waar de gehele varkenshouderij, inclusief de biologische varkenshouders, intensief onderzoek naar doet. De sector heeft hiervoor in 2012 de [Verklaring van Dalfsen](#) getekend en de Werkgroep Krulstaart opgericht. Dit onderzoek naar de oorzaken van staartbijten en het oplossen ervan, moeten leiden tot het minder kort en uiteindelijk helemaal niet meer couperen van de staarten, mits verantwoord. De varkenssector vindt staatssecretaris Martijn van Dam hier aan zijn zijde. Ook hij stelt dat het direct invoeren van een verbod op het couperen van varkensstaarten een ernstiger negatief effect zou hebben op het dierenwelzijn dan het couperen zelf. Het zou een forse toename van het staartbijten tot gevolg hebben.

Er is geen varkenshouder in Nederland die fluitend de staartjes van de biggen coupeert. Maar er is ook geen varkensboer in Nederland die fluitend wil toekijken hoe de varkens elkaars staarten eraf bijten of aanvreten. Daarom doet de varkenssector, samen met de Dierenbescherming, wetenschap, overheid, voerfabrikanten, fokkers en vleesindustrie hier onderzoek naar.

Er is een toenemend aantal varkenshouders dat op eigen initiatief al de staarten minder kort coupeert en sommigen helemaal niet meer. Niet meer couperen, betekent echter niet dat de staarten schadevrij blijven. Goed onderzoek blijft daarom nodig. De sector neemt hierin zijn verantwoordelijkheid.

Is varkensvlees veilig?

Nederlands varkensvlees is gegarandeerd veilig. Hier heeft Nederland twee IKB-systemen voor. Met de

kwaliteitsregelingen IKB (Integrale Keten Beheersing) garandeert de varkenssector al vele jaren de veiligheid en kwaliteit van het varkensvlees. In de IKB-systemen staan de volgende dingen centraal:

- uitwisseling van informatie en traceerbaarheid (I&R) van varkens en extra eisen aan voer;
- hygiëne;
- welzijn;
- voedselveiligheid;
- verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen (antibiotica).
- monitoring op verboden stoffen en residuen van diergeneesmiddelen;
- het verstrekken van voedselketeninformatie bij aflevering aan de slachterij

Oxfam Novib zette Nederland in 2014 op de eerste plaats van landen met het beste voedsel. Zie hier: <http://www.oxfamnovib.nl/nieuws/voedsel-nergens-beter-dan-in-nederland>

MRSA

MRSA is niet "gevaarlijk" voor gezonde mensen met een normale weerstand. De bacterie komt bij circa 30% van de gezonde mensen constant of tijdelijk voor en veroorzaakt bij hen geen infectie. Wanneer echter de weerstand van een persoon vermindert door ziekte of door bijvoorbeeld een wond, infuus, beademing, of blaaskatheter kan deze bacterie wél infecties veroorzaken. Deze infecties zijn meestal goed te behandelen met geneesmiddelen (antibiotica). Probleem bij MRSA is echter dat deze vaak ongevoelig (resistent) is voor een aantal veelgebruikte antibiotica. Daardoor zijn andere antibiotica nodig om infecties met MRSA te behandelen

Er heersen veel misverstanden over MRSA in de varkenshouderij. Er zijn twee typen MRSA. De ene is HA-MRSA (ziekenhuis-MRSA), de ander is LA-MRSA, ofwel vee-gerelateerde MRSA. De LA-variant komt vaak voor in de varkenshouderij, maar is veel minder besmettelijk dan de HA-variant. Ook veroorzaakt de vee-gerelateerde MRSA veel minder infecties dan de ziekenhuis-MRSA. Dit is ook de reden waarom ziekenhuizen minder strenge isolatiemaatregelen kunnen treffen voor mensen die besmet zijn met de vee-gerelateerde MRSA.

Het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch en ziekenhuis Bernhoven in Uden hebben twee jaar onderzoek hiernaar gedaan. Tachtig procent van de mensen die in deze ziekenhuizen zijn besmet met MRSA, hebben de vee-gerelateerde variant. Dit is ook niet zo gek, want dit is een regio met veel varkensbedrijven. Veel mensen komen in contact met varkens, die de LA-MRSA vaak bij zich dragen.

Tijdens het onderzoek bleek echter dat de LA-MRSA-dragers de bacterie niet overdroegen aan verplegend personeel van het ziekenhuis. Ook waren er geen besmettingen van verplegend personeel, die de vee-gerelateerde bacterie bij zich droegen, op andere patiënten. Dit gebeurt wel bij mensen die de humane variant HA-MRSA bij zich dragen.

Reden waarom het ziekenhuis het strenge isolatiebeleid bij de eerste groep heeft versoepeld. Niet langer worden deze patiënten strikt geïsoleerd in een gesloten isolatiekamer, en niet langer hoeven ziekenhuismedewerkers die direct contact met hen hebben, uitgerust te zijn met muts, mondneusmasker, schort én handschoenen. Zogeheten 'contactisolatie' blijkt voldoende: de patiënt bevindt zich in een eenpersoonskamer, en bij direct contact dragen ziekenhuismedewerkers alleen nog een schort en handschoenen.

(Bron: JBZ)

Varkensvlees en MRSA

Er zijn geen gezondheidsgevolgen voor het eten van varkensvlees. MRSA zit soms op rauw vlees, maar de aantallen die gevonden worden zijn zeer laag. De kans dat vlees de MRSA-bacterie overbrengt, is heel erg klein. Het advies bij het bereiden van vlees luidt altijd: werk hygiënisch in de keuken, verhit vlees goed zodat alle bacteriën worden gedood, scheid rauw vlees van ander voedsel en na aanraking van rauw vlees goed de handen wassen. (Bron: [Voedingscentrum](#))

